gemeente | tytsjerksteradiel

Bijlagen Groenbeleidsplan 2025

Bijlagen Groenbeleidsplan 2025

Gemeente Tytsjerksteradiel

Inhoudsopgave

Bijlage 1: Samenvatting groenbeleidsplan 2012 4
Bijlage 2: Overzicht bezuinigingen op openbaar groen 2012-2024 5
Bijlage 3: Overzicht bewonersparticipatie openbaar groen en biodiversiteit 6
Bijlage 4: Ziekten en plagen bij bomen 8
Bijlage 5: Overlast door bomen 10
Bijlage 6: Overzicht speerpunten en uitvoering groenbeleidsplan 2025 14
Bijlage 7: Speerpunten beleid bomen 15
Bijlage 8: Groenstructuurplannen dorpen 22
Bijlage 9: Speerpunten beleid groen in de dorpen 47
Bijlage 10: Speerpunten beleid groen in het buitengebied 54
Bijlage 11: Speerpunten beleid park De Klinze 59
Bijlage 12: Kaders verkoop openbaar groen 61
Bijlage 13: Overzicht Unielijstsoorten in onze gemeente 2025 63
Bijlage 14: Resultaten enquête Denk Mee: Wat vind jij van het openbaar groen. 64

Bijlage 1: Samenvatting groenbeleidsplan 2012

Dit groenbeleidsplan is grotendeels een voortzetting van het groenbeleid van de periode 1993 t/m 2012. Het is geactualiseerd op basis van nieuwe ontwikkelingen.

Bomen zijn belangrijke beelddragers in het openbaar groen en daarom van grote waarde. In het bijzonder trachtten wij de boomstructuren in stand te houden en in de nieuwbouwplannen uit te breiden. Dit om de dorpen samenhang te geven. Verder proberen wij te zorgen voor voldoende groeiruimte voor de bomen en ons bomenbestand door middel van variatie in soorten en het bevorderen van het natuurlijk evenwicht weerbaarder te maken tegen ziekten en plagen. Daarnaast streven wij naar het vergroten van de waarde van ons bomenbestand door het in stand houden en toepassen van nectarhoudende, besdragende en eetbare soorten. Dit vergroot tevens de belevingswaarde van het openbaar groen.

In de dorpen streven wij naar grote groenobjecten met gebruikswaarde voor sport, spel en recreatie. Ook natuur en beleving zijn belangrijke elementen die wij hierin willen meenemen. Dit in de vorm van bloemrijk gras, bijenweides en eetbaar groen. Daarnaast proberen wij bestaande elzensingels en dykswallen in te passen in de dorpen om zo het gebiedseigen karakter van de dorpen te versterken.

In het buitengebied proberen wij de elzensingels, dykswallen, bosjes en hagen te behouden. Zo willen wij een bijdrage leveren in het behoud van De Noardlike Fryske Wâlden. Daarnaast streven wij naar goed functionerende sloten en graspaden. Tot slot willen wij het landgoed van de Klinze (rijksmonument) in stand houden.

Op het gebied van onkruidbestrijding op de verharding zijn wij sinds 2016 verplicht om het onkruid niet-chemisch te bestrijden. Verder gaan wij met ingang van dit jaar de openbare ruimte dit jaar onderhouden op basis van beeldkwaliteit.

Daarnaast is het mogelijk dat burgers zelf het openbaar groen onderhouden. Naar aanleiding van de bezuinigingen zijn er een aantal zelfbeheerinitiatieven ontstaan. Verder zijn er nog een aantal zelfbeheerinitiatieven als die voortvloeien uit een eetbaar-groenproject of de realisatie van een bijenweide. Tot slot hebben bewoners een rol gespeeld bij snoeiwerkzaamheden van De Klinze, de planvorming van het Wetter en Wille-park in Burgum en de inrichting van het kantineplein in Jistrum.

Bijlage 2: Overzicht bezuinigingen op openbaar groen 2012-2024

2012	
Onkruidbestrijding alle boomspiegels door Caparis laten uitvoeren	€ 29.750
Omvormen heestervakken naar gazon	€ 20.500
Omvormen gazons naar extensief gras	€ 15.500
Begroting 2018; deels terugdraaien omvorming gazons naar extensief gras	-€ 7.354
Meer hagen machinaal knippen	€ 5.000
Meer bermen klepelen	€ 13.646
Begroting 2018; terugdraaien meer bermen klepelen	-€ 13.646
Afschaffen budget omvorming	€ 15.604
Extra taakstelling opgelegd door bestuur	€ 10.000
2019	
Niet meer onkruidvrijhouden haagvoet volwassen hagen	€ 12.000
Minder schouwen veiligheid bomen (VTA)	€ 17.500
Tijdelijke verlaging budget gazonmaaien	€ 30.000
Financiële ruimte iepziektebestrijding benutten	€ 5.000
2021	
Minder vaak graskanten snijden	€ 12.000
Boomspiegels volwassen bomen niet meer schoffelen	€ 24.000
Verlagen beeldkwaliteit heestervakken naar beeldkwaliteit C, minder vaak schoffelen en snoeien	€ 11.500
Totaal	**€ 201.000**

Bijlage 3: Overzicht bewonersparticipatie openbaar groen en biodiversiteit

Oentsjerk (Groenkerk)
Fruit te overtuin It Medsje

Aldtsjerk (Dorpsbelang)
Maaien deel van de gazons

Gytsjerk-Oentsjerk (Stichting Cultuur en Landschap)
Blommenpaad Gytsjerk-Oentsjerk (ruiter-menpad)
Vlinderberm Canterlandseweg
Bijenweide Van Haersmasingel
Bloembakken aan lantaarnpalen Rengersweg

Gytsjerk (Dorpsbelang)
Bijenweide It Heechhout

Munein (Biodiversiteitswerkgroep)
Bloembakken met bijen en vlinderplanten verspreid door het dorp
Trynspaed boomsingel met belevingswaarde voor kinderen

Ryptsjerk (bewonersgroep)
Realisatie bloemenweide met bollen Klaassluske

Noardburgum (dorpsbelang in samenwerking met Friese Milieu Federatie)
Ecologisch groen en bijenhotel It Heech en J.A. Fokkemastraat

Hurdegaryp (Stichting Dorpstuin, bewonersgroep)
Dorpstuin
Onderhoud heestervakken Reidlanswei
Heestervakken in grasstroken Reidseame
Dorpswapen stationsplein

Sumar (Dorpsbelang en vogelwacht)
Bijenweide bij Bintjemonument (per 1 augustus 2023 naar de gemeente gegaan)
Nestkastjes t.b.v. bestrijding eikenprocessierups

Eastermar (Vogelwacht)
Nestkastjes t.b.v. bestrijding eikenprocessierups

Jistrum (vogelwacht)
Nestkastjes t.b.v. bestrijding eikenprocessierups.
Onderhoud zwaluwwand Jisteboerewei

Burgum (Vogelwacht, bewonersgroep, winkelhiem)
Diverse nestgelegenheden vogels Wetter en Willepark
Bloembakken aan lantaarnpalen winkelcentrum
Bloemenweide Prins Willem Alexanderstraat

Garyp (Vogelwacht en Garyp in it grien)
Bloemrijk gras op diverse locaties (ook bollen)
Bijen/vlindertuin bij Geahus
Eetbaar groen Koutenburg
Nestgelegenheid vogels (nestkastjes en ecotil)
Bloembakken aan lantaarnpalen Greate Buorren

Earnewald (Biodiversiteitswerkgroep)
Inzaaien bermen met maaisel uit natuurgebieden
Planten van knotwilgen in bermen
Bijentuin met bijenhotel VVV-gebouw
Planten bollen in gras

Bijlage 4: Ziekten en plagen bij bomen

Hieronder volgt een overzicht van de meest voorkomende ziekten en plagen en ons beleid hierin.

Iepziekte

De bestrijding van de iepziekte wordt regionaal opgepakt door Stichting Iepenwacht Fryslan. Hierbij worden zieke iepen en veldiepen gerooid. Om het iepenbestand te herstellen worden er nieuwe resistente iepen aangeplant. Door deze aanpak is de het uitvalspercentage door iepziekte geruime tijd lager dan 1% Wij zullen deze wijze van bestrijding van de iepziekte voortzetten.

Kastanjebloedingsziekte

Omdat er nog geen middel gevonden is tegen deze ziekte zijn wij terughoudend met planten van paardenkastanjes. Paardenkastanjes met deze ziekte kappen wij pas als ze een slechte vitaliteit hebben.

Essentaksterfte

Wij verwijderen dode bomen en bomen met een slechte vitaliteit. Weinig en matig aangetaste bomen laten wij zoveel mogelijk met rust om ze de mogelijkheid te geven om op een natuurlijke wijze te herstellen. Daarnaast zijn we terughoudend met activiteiten die een terugval in de vitaliteit van essen veroorzaken. Tot slot zullen wij geen monoculturen van essen aanleggen.

Essentaksterfte

Eikenprocessierups

Met het oog op de risico's op de volksgezondheid bestrijden wij deze rups voor zover er financiële middelen beschikbaar worden gesteld. Daarnaast zullen wij maatregelen nemen om het aantal natuurlijke vijanden van deze rupsen te verhogen. Dit door bijvoorbeeld te zorgen voor voldoende nectarplanten en beschutting en door het ophangen van nestkastjes en vleermuizenkasten.

Massariaziekte
Deze ziekte komt voor op platanen. Omdat deze soort slechts hier en daar is toegepast zetten wij geen uitgebreid inspectieprogramma op. Wij houden deze bomen in de gaten en snoeien de aangetaste takken weg.

Bacterievuur
Omdat in onze gemeente slechts op beperkte schaal fruitteelt plaatsvindt, bestrijden wij deze ziekte niet actief. Wel zullen wij ernstig aangetaste bomen verwijderen. Daarnaast zullen wij grote concentraties van boomsoorten uit de rozenfamilie voorkomen. Dit omdat deze ziekte aan deze familie gebonden is.

Insecten en schimmels
Luizen, rupsen (spintselmot, kleine en grote wintervlinder, etc), elzenhaantje, meeldauw, roest, bladvlekkenziekte, etc leiden niet tot sterfte, risico's voor de veiligheid of gevaar voor de volksgezondheid. Daarom gaan wij deze aantastingen niet actief bestrijden. Wel zullen wij door de inrichting en het beheer van ons openbaar groen er naar streven het aantal natuurlijke vijanden te verhogen.

Bijlage 5: Overlast door bomen

In het algemeen worden bomen zeer gewaardeerd, maar sommige bewoners vinden het een nadeel een boom bij de woning te hebben. Dit in verband met schaduw, bladval, wortelgroei, etc. Door bij de keuze van de locatie van de bomen en de soortkeus hiermee rekening te houden, kan dit deels voorkomen worden. Hierbij speelt wel een rol dat er ook een zekere tolerantie gevraagd mag worden. Dit omdat anders nergens een (grote) boom geplant kan worden.

Bomen zijn belangrijk voor de woonomgeving. Door hun grootte is hun bijdrage aan het beeld, de biodiversiteit en het klimaat groot. De mate waarin ze hieraan bijdragen hangt ook samen met de grootte van de bomen. De ruimte is, met name in de dorpen, beperkt. Om toch een mooie groene woonomgeving te houden waarin bomen hun plek hebben, zullen wij van elkaar een bepaalde mate van overlast moeten accepteren. Ervaringen van overlast zijn per definitie subjectief. Wat de één acceptabel vindt is voor de ander ondragelijk. Om duidelijkheid te scheppen over hoe wij omgaan met de ervaren overlast van bomen maken wij onderscheid in reële overlast en niet reële overlast.

De volgende overlast wordt reëel geacht:

- Schade door wortels en takken aan gebouwen, wegen en leidingen.
- Zware schaduw op huis en tuin.
- Sterk verminderde lichtinval in huis.

Wetgeving

Het Burgerlijk Wetboek, onderdeel burenrecht, bepaald dat de bomen niet binnen 2 m van de erfscheiding geplant mogen worden (artikel 5:42 Burgerlijk Wetboek), tenzij van de betreffende buur toestemming is verkregen. In de Algemene Plaatselijke Verordening heeft de raad hierover afwijkende regels vastgesteld. Voor bomen met een stamomtrek tot 50 cm op 1,30 m boven het maaiveld is deze afstand 50 cm. Voor bomen met een stamomtrek van 50 cm en groter op 1,30 m boven het maaiveld is deze afstand nihil.

Takken die over de perceelsgrens hangen mogen na aanschrijving van de boomeigenaar verwijderd worden (artikel 5:44 lid 1 Burgerlijk Wetboek). Wortels die door de perceelsgrens groeien mogen zonder aanschrijving van de boomeigenaar verwijderd worden (artikel 5:44 lid 2 Burgerlijk Wetboek). Dit recht is echter wel begrensd door algemene rechtsregels als ‘misbruik van bevoegdheid’ (artikel 3:13 Burgerlijk Wetboek), ‘onrechtmatige daad’ (artikel 6:162 Burgerlijk Wetboek) en ‘redelijkheid en billijkheid’ (artikel 3:12 en artikel 6:2 Burgerlijk Wetboek). Een boom mag niet verminkt worden, onherstelbaar beschadigd raken, zijn stabiliteit verliezen of door de ingreep afsterven. Iemand die misbruik van zijn snoeirecht maakt, kan aansprakelijk worden gesteld voor de schade die de eigenaar van de boom daardoor lijdt.

Beleid overhangende takken

De ruimte in de dorpen is beperkt en het belang van bomen in de woonomgeving is groot (beeld, biodiversiteit en klimaat). Daarom is het niet overal haalbaar om te voorkomen dat

takken over de erfgrens groeien. Om samen te zorgen voor een groene woonomgeving wordt in beginsel coulance gevraagd en gegeven. Immers, ook takken van bomen van bewoners hangen over gemeentegrond.

Als wij overhangende takken van onze bomen verwijderen doen wij dit met het oog op het behoud van de boom en diens vorm en met het oog op wat redelijk en billijk is.

Beleid schade door wortels gemeentelijke bomen
De beperkte ruimte in de dorpen en het belang van bomen in de woonomgeving zorgt er ook voor dat het niet overal te voorkomen is dat wortels in andermans percelen groeien. Ook hier wordt coulance gevraagd en gegeven zodat wij samen zorgen voor een groene woonomgeving.

Wortels die aantoonbaar andermans gebouwen en leidingen beschadigen worden altijd verwijderd. Bij wortels die andermans bestrating opdrukken en andermans erfafscheidingen beschadigen wordt de ernst van de schade beoordeeld en gekeken naar de mate waarin de hinder onrechtmatig is. Dit is afhankelijk van de context (wel of geen bomenrijke omgeving, of de bomen er eerder waren dan de perceeleigenaar en de mate waarin de perceeleigenaar zelf de condities heeft geschapen waardoor schade mogelijk is). Kortom of de schade door handelen van de perceeleigenaar of de locatie te voorzien was.

Het verwijderen van de wortel(s) die de schade veroorzaken wordt door ons of namens ons uitgevoerd. Op particulier terrein gaan wij pas over tot herstelwerkzaamheden als de wortelopdruk van verharding 2 cm of meer is. Daarbij achten wij het risico op struikelen bij normaal gebruik groter dan dat het op particulier terrein verwacht mag worden. Bij wortelopdruk in gemeentelijke verhardingen accepteren wij pas aansprakelijkheid voor schade bij een wortelopdruk van 3 cm of meer.

Bij erfafscheidingen wordt beoordeeld in welke mate de wortelopdruk de constructie vernield. De bepalende factoren zijn de mate waarin de opgedrukte erfafscheiding in het oog springt als ontsierend en in welke mate de wortelopdruk ervoor zorgt dat de erfafscheiding niet kan functioneren zoals dat bedoeld is (bv een tuinmuurtje, borderrand met een grondkerende functie).

Schaduwwerking
Met name in de dorpen valt de schaduw van bomen vaak over andermans percelen en woningen. Ook hier zijn de ervaringen van overlast subjectief. Wat de één acceptabel vindt is voor de ander ondragelijk. Om samen te zorgen voor een groene woonomgeving wordt in beginsel coulance gevraagd.

In de jurisprudentie is de lijn dat het algemeen belang is gediend bij de aanwezigheid van bomen en dat dit dwingt tot terughoudendheid bij verwijdering hiervan. Er is geen recht op onbeperkt toetreden van zonlicht. Een bepaalde mate van hinder dient daarbij geduld te worden.

Bij de beoordeling van hinder door schaduw van bomen wordt gekeken naar de mate van onrechtmatigheid (artikel 5:37 Burgerlijk Wetboek – onrechtmatige hinder). Dit wordt beoordeeld op basis van de volgende criteria:

- Aard (het betreft hier schaduw van bomen),
- Ernst (hoeveel uur van de dag, hoeveel maanden en op welk deel van het perceel last van schaduw van de bomen. Schaduw door de woning zelf wordt hierbij niet meegerekend),
- Duur (zie toelichting bij 'ernst'.)
- Plaatselijke omstandigheden (betreft het een zeer bomenrijke omgeving?) ,
- Welk belang wordt gediend bij het veroorzaken van hinder (bomen dragen bij aan de aankleding, de leefbaarheid van de woonomgeving, de biodiversiteit en aan het verbeteren van het klimaat).
- In hoeverre de hinder was te voorzien (stonden de bomen er wel of niet eerder dan dat de bewoner er kwam wonen.)

Vooral het feit of de boom er al of niet stond voordat de hinder ondervindende bewoner er kwam wonen en in welke omgeving deze hinder plaatsvindt zijn belangrijke graadmeters voor de mate van onrechtmatigheid. Bijvoorbeeld: Wanneer de boom er al stond voordat de hinder ondervindende bewoner er kwam wonen dan heeft de bewoner meer hinder te accepteren. Hierbij moet ook het algemene gegeven meegenomen worden dat bomen groeien en daardoor meer schaduw gaan geven.

Woont degene die hinder ondervindt in een bomenrijke omgeving, dan zal de hinder minder snel onrechtmatig zijn.

In alle gevallen vraagt dit op een beoordeling per geval.

Bomen en zonnepanelen

Bestaande situaties

In bestaande situaties gaan wij geen gemeentelijke bomen kappen of drastisch snoeien omdat ze schaduw geven op zonnepanelen. Bewoners kunnen zelf berekenen of een boom wel of geen schaduw geeft of zal geven op hun zonnepanelen. Dit op basis van de afmetingen van de woning, de afmetingen van de boom en de hellingshoek van de zon in de verschillende maanden en op de verschillende momenten van de dag. Als echter duidelijk zichtbaar is dat de boom ziek is of grote gebreken heeft, zullen wij maatwerk leveren. Bij nieuwe aanplant en herplant zal wel rekening worden gehouden met zonnepanelen. Dit met uitzondering van situaties waarin gemeentelijke bomen door bewoners illegaal zijn gekapt.

Omgevingsplannen

In omgevingsplannen zullen wij bij de inrichting van de openbare ruimte zoveel mogelijk rekening houden met de zonnepanelen. Enerzijds door de positie van de kavels en de inrichting van de openbare ruimte. Anderzijds door bij het planten van bomen rekening te houden met zonnepanelen. Een belangrijke kanttekening hierbij is dat in bestemmingsplannen wel plek moet blijven voor bomen. Bij inpassing van bestaande bomen,

elzensingels en dykswallen gaat het belang van de boom voor op het belang van de zonnepanelen.

Herinrichtingsplannen
Dit betreft zowel de herinrichting van de openbare ruimte als grootschalige renovaties van buurten, vergelijkbaar met de plannen van Woonfriesland aan de Burgemeester Steenhuislaan in Burgum. Als de bomen gehandhaafd kunnen blijven, gelden de beleidsuitgangspunten voor bestaande situaties. Als de bomen niet gehandhaafd kunnen blijven, gelden de beleidsuitgangspunten voor bestemmingsplannen.

Niet reële overlast
Niet-reële overlast zijn klachten over:

- Bladval en afvallen van bloemen en vruchten: dit is van tijdelijke aard.
- Bladeren in dakgoten of op platte daken: Dit is met regelmatig onderhoud te ondervangen
- Vochtonttrekking van de tuin: de tuinaanleg kan hieraan worden aangepast.
- Insectenplagen zoals honingdauw, spinselmot en elzenhaantje: deze zijn van tijdelijke aard.
- Pollen: deze zijn van tijdelijke aard en de kap van de betreffende boom/bomen lost het probleem niet op.
- Algenlaagjes op houtwerk of de dakbedekking: dit is door regelmatig onderhoud te ondervangen.
- Vogelpoep.

Bijlage 6: Overzicht speerpunten en uitvoering groenbeleidsplan 2025

Het overzicht speerpunten groenbeleidsplan en wijze van uitvoering is vanwege zijn papierformaat (A3) los bijgevoegd.

Bijlage 7: Speerpunten beleid bomen

1. Behouden van de boomstructuren in de dorpen door deze in stand te houden en uit te breiden.

Op de volgende wijze geven wij invulling aan dit speerpunt.

Instandhouding door herplant.

Daar waar bomen uitvallen en ruimte is om nieuwe bomen te laten groeien, streven wij naar het uitvoeren van herplant. Een jonge boom moet tussen de oude bomen wel een eerlijke kans krijgen om te groeien. Dit met het oog op vocht, zonlicht en ruimte. Daarom zullen wij de concurrentieverhoudingen zwaar meewegen bij de beslissing om wel of geen herplant uit te voeren.

Laanstructuren van bomen inventariseren of bepalen en waar nodig herstellen en uitbreiden.

Om het groene netwerk te versterken willen wij de laanstructuren herstellen en uitbreiden. Daarvoor voeren wij eerst een inventarisatie uit. De beschikbare ruimte, het type landschap (open landschap of 'de walden') en de aanwezigheid van kabels en leidingen bepalen in belangrijke mate de mogelijkheden voor uitbreiding van de laanstructuren.

Uitbreiding in nieuwe bestemmingsplannen.

Bij nieuwe doorgaande routes in bestemmingsplannen realiseren we nieuwe boomstructuren. Hier passen wij bij voorkeur bomen van de eerste grootte (formaat; eik, iep), maar minimaal bomen van de tweede grootte (formaat esdoorn, berk) toe.

Ingepaste landschapselementen zoals houtwallen en elzensingels kunnen ook dienstdoen als boomstructuur.

2. Optimaliseren van de groeiomstandigheden van de bomen door te zorgen voor voldoende groeiruimte.

Op de volgende wijze geven wij invulling aan dit speerpunt.

Zorgen voor voldoende ondergrondse groeiruimte.

De ondergrondse groeiruimte voor bomen moet minimaal voldoen aan de onderstaande afmetingen.

Omloop boom 1e grootte 'eindbeeld'	Kroondiameter eindbeeld (minimaal)	Stamdiameter (indicatief)	Bewortelbare ruimte (hangwater)	Bewortelbare ruimte (grondwater)	Breedte plantlocatie	Breedte trekzijde (minimaal)
Optie 1: duur-zaam circa 80 jaar	10 meter 1) 6 meter	80 – 100 cm 2) 1,75 x 1,75 m	60 – 80 m3 3) 90 – 120 m3	30 – 40 m3 3) 45 – 60 m3	3,00 – 4,50 m	3,40 – 3,75 m

Optie 2: verkort circa 40 jaar of boom 2e grootte	7 meter 1) 4 meter	40 – 60 cm 2) 1,25 x 1,25 m	30 – 40 m3 3) 45 – 60 m3	15 – 20 m3 3) 22 – 30 m3	2,50 – 3,50 m	2,25 – 2,60 m
Optie 3: kort circa 20 jaar of boom 3e grootte	5 meter 1) 3 meter	20 – 30 cm 2) 0,75 x 0,75 m	15 – 20 m3 3) 22 – 30 m3	7 – 10 m3 3) 10 – 15 m3	1,50 – 2,50 m	1,80 – 1,90 m
Optie 4: vorm-boom duurzaam	2 – 3 m 1) 1,0 – 1,5 m	20 – 40 cm 2) 0,75 x 0,75 m	7 – 10 m3 3) 10 – 15 m3	4 – 5 m3 3) 6 – 8 m3	1,50 – 2,00 m	0,75 – 1,00 m

1) Plantafstand t.o.v. obstakels is minimaal 0,6 x kroonbreedte	2) Minimale afmeting open boomspiegel	3) Bomen in verharding x factor 1,5. Onder verhardingen: specifieke rand-voorwaarden t.b.v. inrichting plantlocatie noodzakelijk. Grondwaterprofiel GWST tot 1,50 m onder maaiveld.	Bewortelbare diepte meer dan 1,25 m en minimaal 0,75 m.

1e grootte: eik, iep; 2e grootte: esdoorn, berk: 3e grootte: meidoorn, sierappel.
Trekzijde = De (zuid)westzijde van de boom waar vanwege de heersende windrichting het meeste aan de wortels getrokken wordt.

Bij bomen in groenstroken bepaald vooral de breedte van de plantlocatie de mogelijkheid voor het planten van bomen. Dit omdat dit de grootte van de doorwortelbare ruimte bepaald.

Bij bomen in verhardingen zullen wij ondergrondse groeiruimtes realiseren. Dit omdat een boom niet in straatzand wil groeien. Daar waar alleen voetgangers en fietsers komen volstaat een groeiplaats met bomenzand. Als er autoverkeer over de groeiplaatsen moet rijden, voorzien wij het plantgat van een frame. Dit kunnen betonelementen, kratten of drukspreidende platen zijn.

In de gevallen waar bomen erg belangrijk zijn voor de aankleding van de ruimte maar waar onvoldoende ruimte of middelen zijn om voldoende groeiruimte te realiseren zullen wij kiezen voor bomen met een korte omlooptijd (bv 20 jaar) of voor vormbomen. Aangezien deze keuzes hogere onderhoudskosten met zich meebrengen zijn wij hier erg terughoudend in.

Vergroten boomspiegels waar dit nodig is.
Bij bomen die in de verharding staan zullen wij kijken naar de grootte van de boomspiegel en de benodigde ruimte voor verkeerskundig of maatschappelijk gebruik (bijvoorbeeld:

markten, evenementen). Als er mogelijkheden zijn om de boomspiegel te vergroten zullen wij dit uitvoeren. Deze boomspiegel kan al of niet beplant worden.

Afstand houden van kabels en leidingen.
In de toekomstige bestemmingsplannen streven wij naar een minimale afstand tussen bomen en kabels van 2 m. Hierbij willen wij de kabels en leidingen bij voorkeur gescheiden van de bomen aanleggen Bij bestaande situaties, die niet voldoen aan deze regels, handhaven we de boom zolang deze geen problemen geeft.

Vrijhouden openbare verlichting.
In de toekomstige bestemmingsplannen dient de takvrije hoogte minimaal groter te zijn dan de hoogte van de lichtmast. Daarnaast dient bij voorkeur een lichtmast minimaal 3-6 m van een boom te staan. Hiermee willen we voorkomen dat de bomen de lichtmasten hinderen bij het verlichten van de straat.

3. Het voorkomen van nieuwe overlastsituaties (schaduw, plak, overmatige zaadval, boomwortelschade in verhardingen) door juiste soortkeus en goed en integraal ontwerp.
Op de volgende wijze geven wij invulling aan dit speerpunt.

Per overlastsituatie gaan wij in op welke maatregelen wij nemen.

Voorkomen nieuwe schaduwoverlast.
Om overlast van schaduw in de nieuwe situaties te voorkomen zullen wij de volgende ontwerpregels hanteren:
- Aan de noordzijde van een oost-west lopende straat worden alleen (rijen) bomen geplant als de tuinen voldoende diep zijn (de boom blijft lager dan de afstand tussen boomvoet en gevel).
- Bij noord-zuid lopende straten hebben bomen aan de westzijde een (lichte) voorkeur, omdat de schaduw van de middagzon op de straat valt. Schaduw van de ochtendzon wordt als minder hinderlijk ervaren.

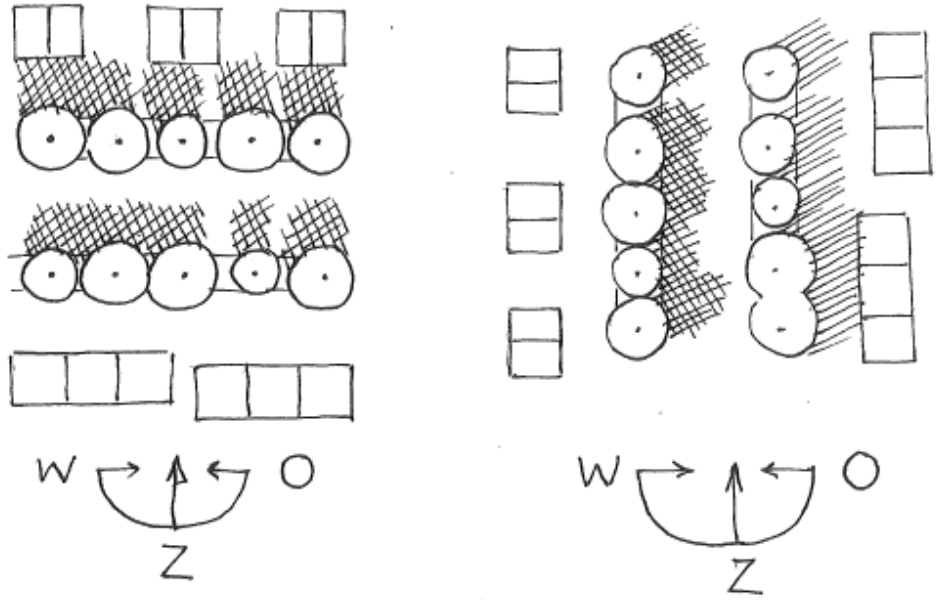

Voorkomen schaduw op zonnepanelen bij nieuwe aanplant.
In uitbreidingsplannen, herinrichting van openbare ruimte en grootschalige renovatie houden wij bij de inrichting van de openbare ruimte zoveel mogelijk rekening met de zonnepanelen. Enerzijds door de positie van de kavels en de inrichting van de openbare ruimte. Anderzijds door bij het planten van bomen rekening te houden met zonnepanelen. Een belangrijke kanttekening hierbij is dat in uitbreidingsplannen wel plek moet blijven voor bomen. Bij inpassing van bestaande bomen, elzensingels en dykswallen gaat het belang van de boom voor op het belang van de zonnepanelen.

Voorkomen nieuwe overlast van plak (honingdauw).
In langdurige droge perioden veroorzaken alle boomsoorten in meer of mindere mate overlast door honingdauw (honingdauw is de plakkerige afscheiding die geproduceerd wordt door bladluizen) Er zijn echter een aantal soorten die veel overlast kunnen veroorzaken door honingdauw. Dit zijn de lindes en esdoorns. Lindesoorten waarbij de onderkant van het blad behaard is (bijvoorbeeld de zilverlinde) veroorzaken echter een stuk minder overlast door honingdauw. Om nieuwe overlastsituaties te voorkomen zullen wij geen druipgevoelige lindes en esdoorns toepassen bij parkeerplaatsen.

Voorkomen nieuwe overlast van overmatige zaadval.
Berken, bepaalde iepenklonen, esdoorns, beuken en eiken kunnen overlast veroorzaken door overdadige zaadval. Soms is het jaarlijks en soms is het eens in de paar jaar (mastjaren). Zaadval is een tijdelijk verschijnsel dat vrij eenvoudig is op te ruimen. Berkenzaad is zo fijn dat het lastig op te ruimen is en overal naar toe waait. Deze zaadval wordt echter verschillend ervaren. Sommige inwoners hebben met plezier een aantal berken in hun tuin staan. Andere inwoners kunnen nog geen berk op 20 m van hun woning verdragen. Aangezien berken toch vaak aanleiding geven tot klachten, zullen wij in de buurt van woonbebouwing geen berken meer als straatbomen toepassen.

Voorkomen boomwortelschade aan verhardingen door integraal ontwerp.
Boomwortelschade aan verhardingen ontstaat doordat de boom een te kleine of te smalle groeiplaats heeft of te dicht bij verhardingen staat. Wij streven ernaar om bij nieuwe inrichting of reconstructies van de openbare ruimte deze situaties te voorkomen. Dit door de openbare ruimte vanuit een integraal oogpunt te ontwerpen. Dit betekend dat de belangen van groen, wegen, riolering en openbare verlichting worden meegenomen in het ontwerp van de openbare ruimte inclusief het openbaar groen.

4. Bomenbestand weerbaarder maken tegen ziekten en plagen door te zorgen voor variatie in soorten en het bevorderen van het natuurlijk evenwicht.
Op de volgende wijze geven wij invulling aan dit speerpunt.

Het toepassen van meerdere soorten per buurt.
Ziekten in monoculturen kunnen leiden tot kaalslag. Omdat dit niet wenselijk is willen wij meerdere boomsoorten per buurt toepassen. In een kleine buurt zoals bijvoorbeeld het Feanhusterpaed in Garyp passen wij minimaal 2 boomsoorten toe. In een grote buurt zoals bijvoorbeeld Winterswijk in Burgum passen wij minimaal 4 boomsoorten toe. Bij boomstructuren blijven wij in de deeltracé 's 1 boomsoort toepassen. Over het hele tracé genomen, variëren wij wel in boomsoorten.

Zorgen voor huisvesting en voedsel voor natuurlijke vijanden die plaagsoorten bestrijden.
Het gaat hier om natuurlijke vijanden zoals vogels, vleermuizen, sluipwespen, sluipvliegen en gaasvliegen. De vogels en de vleermuizen hebben vooral huisvesting nodig. De sluipwespen, sluipvliegen en gaasvliegen hebben vooral voedsel (pollen en nectar) nodig. Ze bestrijden de plaaginsecten door daar eitjes op te leggen. Bij het groen in de dorpen gaan wij in op de wijze waarop wij dit willen verbeteren. Dit in samenhang met het verhogen van de biodiversiteit.

De mogelijkheden voor de huisvesting voor vogels en vleermuizen willen wij vergroten door het ophangen van nestkastjes voor verschillende soorten vogels. Daarnaast willen wij vleermuizenkasten ophangen.

5. Verhogen van de natuurwaarde van het openbaar groen door het planten en in standhouden van nectarhoudende- en besdragende boomsoorten.
Op de volgende wijze geven wij invulling aan dit speerpunt.

Op peil houden aandeel nectarhoudende en besdragende soorten in ons bomenbestand.
Bij het bestaande openbaar groen richten wij ons op het op peil houden van het aandeel nectarhoudende- en besdragende soorten. Dit doen wij in de eerste plaats door te streven naar het behoud van deze bomen. Als er onverhoopt toch nectarhoudende- of besdragende soorten gekapt moeten worden, dan zullen wij ernaar streven om ook een nectarhoudende- of besdragende soort te herplanten.

Aanplanten van nectarhoudende en besdragende soorten.

In bestemmingsplannen en inbreidingen zorgen wij ervoor dat 25% van de bomen bestaat uit nectarhoudende- of besdragende soorten.

Nectarhoudende soorten zijn: linde, esdoorn, paardenkastanje. tamme kastanje, prunus, sierappel, sierpeer, acacia en wilg. Van deze bomen dragen de prunus, (sier)appel en (sier)peer ook vruchten waar vogels op afkomen.

Besdagende soorten zijn vooral: meidoorn, lijsterbes en meelbes.

6. Verhogen van de beleving van het openbaar groen door het planten en in standhouden van boomsoorten met eetbare vruchten.
Op de volgende wijze geven wij invulling aan dit speerpunt.

In standhouden en aanplanten van boomsoorten met eetbare vruchten.
Wij richten ons in de eerste instantie op het in standhouden van boomsoorten met eetbare vruchten. De walnoten, tamme kastanjes en de fruitbomen in het Wetter en Willepark in Burgum en het Voedselpark in Hurdegaryp. Daarnaast planten wij waar dit passend is nieuwe boomsoorten met eetbare vruchten.

Onder de aandacht brengen van het gebruik van boomsoorten met eetbare vruchten.
Om onze inwoners te informeren waar de boomsoorten met eetbare vruchten staan brengen wij de locatie hiervan in beeld. Dit door het publiceren van een kaart en de locaties op de app Wildplukwijzer te zetten. Daarnaast gaan wij onze inwoners nog meer uitnodigen om de vruchten te plukken. Bij veel bewoners is er nog wat onbekendheid en schroom om dit te doen. Wij gaan dit doen door hierover te publiceren in de media en door bordjes bij de betreffende bomen/boomgroepen te plaatsen.

7. Het verbeteren van het gemeentelijk bomenbestand door de (versleten) niet vitale bomen te vervangen.
Op de volgende wijze geven wij invulling aan dit speerpunt.

Uitvoering planmatige vervanging niet vitale bomen.
Als de vitaliteit van de bomen afneemt dienen ze vervangen te worden. De gemiddelde levensduur voor de bomen in de dorpen is 50 jaar. Voor de bomen in het buitengebied is de gemiddelde levensduur 80 jaar. Om deze vervanging uit te kunnen voeren zijn financiële middelen nodig. Op basis van de beschikbare middelen, de vitaliteit van de bomen en de noodzaak tot vervanging, wordt een planning gemaakt.

Aanplanten klimaatbestendige bomen.
Het klimaat veranderd. Daardoor is het regelmatig lang nat of lang droog. Daarnaast stijgt de gemiddelde temperatuur geleidelijk. Naast dat wij bij de soortkeus streven naar inheemse bomen buiten de bebouwde kom, bomen met bloemen en vruchten door insecten en vogels, bomen die kunnen groeien op de betreffende locatie, willen wij de factor 'klimaatbestendigheid' ook meewegen. Dit zal resulteren in meer klimaatbestendige soorten als tamme kastanje, wintereik, elsbes, netelboom, boomhazelaar en walnoot.

Desondanks (en nogmaals) zijn voldoende groeiruimte voor een boom en een goede groeiplaats de belangrijkste randvoorwaarden om een boom goed te laten groeien!

Bijlage 8: Groenstructuurplannen dorpen

Oentsjerk

Karakteristiek van het dorp.

Oentsjerk vormt (samen met Gytsjerk) de kern van de Trynwâlden. De Trynwâlden liggen op een zandeiland, dat als een voorpost van de oostelijk gelegen Wâlden in het open (veen)weidelandschap ligt. De nog aanwezige elzensingels typeren de hoger gelegen zand-gronden. Rijke stedelingen bouwden vanaf de 17e eeuw op de rand van de zandrug en het waterrijke veen Staniastate en De Klinze met bijbehorende bosparken. Van Heemstrastate is alleen het park over, maar de ligging midden in het dorp en het nieuwe zorgcentrum zijn erg waardevol. Later is er meer bos aangeplant.

De oudste bebouwing ligt aan de westkant van de Rengersweg, terwijl alle latere bebouwing aan de oostkant staat. De Trynwâldsterdyk/ Rengersweg is vanouds de ruggengraat tussen de Oentsjerk en Gytsjerk, zowel verkeersader als hoofdstraat in de dorpen. De afwaardering van deze doorgaande weg heeft de openbare ruimte enorm verbeterd. Voor café It Wapen fan Fryslân tussen de oude bebouwing is nu een echt plein gekomen.

Typering van het groen.

Midden in het dorp vormt Heemstrastate met aan de oostkant het parkje om de sportvelden en aansluitend het bos van It Fryske Gea naar de Kaetsjemuoiwei een mooie groenstructuur.

De woonbuurt ten noorden van Heemstrastate is ruim opgezet met veel bomen en gazons.

De Dr Kijlstraweg grenst aan de open ruimte rond het monumentale parkbos Staniastate.

De openheid tussen het dorp en de state is belangrijk. Typerend voor de ligging van de Staniastate is het vergezicht vanuit het park op het open weidelandschap. De praktijkschool (IPC) is zo uitgebreid dat het zicht vanuit Heemstrastate in zekere mate geblokkeerd wordt.

Er zijn voldoende speelveldjes.

De Haersmasingel aan de zuidzijde van Heemstrastate is als tweede dorpsstraat (de Rengersweg is vanouds nummer 1) met gevarieerd groen ingericht. In de woonbuurt aan de zuidkant is zijn de aanwezige elzensingels en waterlopen zoveel mogelijk ingepast. Dit zal ook in het nieuwste gedeelte komende jaren zo gehandhaafd worden. Langs de zuidrand van Oentsjerk ligt een bosstrook met fietspaden naar Gytsjerk en naar de Kaetsjemuoiwei.

Ruimtelijke ontwikkelingen met kansen voor het groen.

Gytsjerk en Oentsjerk zijn samen aangewezen voor het opvangen van de woningbehoefte in de Trynwâlden. De herkenbaarheid van de Trynwâlden als “voorpost” de het Woudenlandschap zou hierbij een randvoorwaarde moeten zijn. Dit betekent dat de Nieuwe Straatweg en de Kaetsjemuoiwei niet dichter bebouwd mogen worden, omdat dan het zicht op weilanden met elzensingels verloren gaat. Ook de uitzichten vanaf de Trynwâldsterdyk en de Rengersweg op het open landschap aan de westzijde moeten gerespecteerd worden. Aan

de noordkant is de ruimte om Staniastate te belangrijk om te bebouwen. Eventuele ruimtelijke invulling voor Gytsjerk/Oentsjerk zal naar alle waarschijnlijkheid maatwerk worden, waarbij de kenmerkende groenstructuren van dit gebied maatgevend zullen zijn bij de inpassing van woningbouw.

Achter de Ontmoetingskerk aan de zuidkant van de Sanjesreed komt een bedrijventerrein. Via een nieuwe openbare ruimte rond de kerk en via een groene rand om het bedrijventerrein kan een ommetje gelopen worden. De langzaamverkeersroutes en de groenstructuren zijn hier belangrijke elementen die veel aandacht verdienen. Dit zijn per definitie elementen die de oude dorpsstructuren goed kunnen verbinden met nieuwe structuren, zoals die van het bedrijventerrein Sanjesfjild.

Het is wenselijk de groenzones aan de noord- en zuidzijde van het dorp door een rustig en herkenbaar wandelpad te verbinden. Vanaf de Kijlstraweg kan je al door het park naar de Hofwegen wandelen. Langs de Hofwegen en de Kamp ontbreekt een herkenbaar pad. Ook hier vraagt een gedetailleerd schaalniveau extra aandacht en kunnen groenstructuren een belangrijke toevoeging zijn in de ontwikkeling van 'routes'.

Door opwellend grondwater ligt er in het openbaar groen een kans voor waardevolle water- en oevervegetaties, mits een afscheiding van het voedselrijke water in de omgeving gemaakt kan worden.

Aldtsjerk

Karakteristiek van het dorp.

Aldtsjerk ligt op het noordelijk uiteinde van het zandeiland de Trynwâlden en wordt omgeven door veen- en kleigronden. De elzensingels en bosstroken op het zand resulteren in een kleinschalig, bosachtig beeld (de Wâlden). De vergezichten over het veenweidelandschap vormen hiermee een sterk contrast.

De eenheid van het dorp aan de Murk, nabij het Aldtsjerkstermar en verbonden met het monumentale park De Klinze is bijzonder waardevol. De Van Sminiaweg, langs De Klinze, als dorpsstraat langs de kerk en door de brede bocht ('t Amelân) naar café de Moarkswâl bij de ophaalbrug, is beeldbepalend. De open weilanden tussen het dorp en de Klinze zijn ruimtelijk belangrijk. De woonstraten zijn minder sfeervol, maar ondergeschikt aan de Van Sminiaweg.

De brug over de Murk, de kerk, de haven en de Klinze zijn de herkenningspunten.

Typering van het groen.

Buiten het dorp is de Van Sminiaweg een monumentale eikenlaan passend bij de Klinze. In het dorp vallen de lindes rond de kerk en op 't Amelân op. Over de brug tot de dorpsrand staan iepen en populieren. In de woonstraten staan kleinere bomen of zijn elzensingels ingepast. Er zijn speelveldjes en vanaf de haven leidt een klein pad naar het mar. De statige oprijlaan van de Klinze is over de weg heen verlengd tot in het dorp. Daar splitst een zijlaan af naar het bos Grikenlân en Turkije.

Ruimtelijke ontwikkelingen en kansen voor groen.

Het plan Aldtsjerk Foarút wil ten noordwesten van het dorp aan de Van Sminiaweg de aanleg van een nieuw meer. Langs de randen van dit meer zal gevarieerde bebouwing worden ontwikkeld (woningen, bedrijfjes en recreatiewoningen). Het meer ontstaat door zandwinning. Met de opbrengst van het zand kan een deel van het plan worden gefinancierd, dat door het dorp zelf wordt ontwikkeld. De locatie ligt in het open weidelandschap met een uitwaaierende oost-west verkaveling. De brug over de Murk en aangrenzende bebouwing vormen de overgang van het dorp met zijn kleinschalig karakter naar dit nieuwe gedeelte. Het meer past in het open landschap. De nieuwe woningen staan met de achterzijde tegen de bestaande woningen aan de Van Sminiaweg en laten ruimte voor uitzicht over het meer en het westelijk weidelandschap.

De recreatiewoningen worden laag vormgegeven en liggen in een brede rietoever (geen bomen). Het meer wordt verbonden met de Aldsjerksterfeart, een onderdeel van de Noordelijke Elfstedenroute. Met bomen langs de vaart kan de aanblik van de bedrijfsgebouwen aan de Rhaladyk verzacht worden.

Earnewâld

Karakteristiek van het dorp.

Vroeger leefden de bewoners van visserij, jacht, rietteelt, rietproducten en veehouderij. Het Princenhof is al lang bekend als eldorado voor zeilers en ook het hotel Prinsenhof staat er al vanaf het begin van de vorige eeuw. Later begon de sterke ontwikkeling van de watersport met jachthavens, loodsen, horeca, campings en vakantiehuisjes rond It Wiid. Vroeger lag het dorp aan de rand van de Alde Feanen, maar door natuurontwikkeling vormt het dorp nu een soort enclave in het natuurgebied, dat status heeft gekregen van Den Haag (Nationaal park) en van Europa (Natura 2000). Het Prinsenhof, de oude sluis met woning, de kerk en de nieuwe Buitenplaats zijn de markante herkenningspunten.

Typering van het groen.

In de oude dorpskern is de haag rond de kerk het enige karakteristieke groen. De havens, campings en vakantiehuisjes rond 't Wiid liggen grotendeels achter beeldbepalende rietkragen met wilgen. Dit groen is zeer belangrijk als overgang tussen de drukke en kleurrijke recreatieactiviteiten en de natuurlijke kenmerken van het Nationaal Park.

Ontwikkelingen met kansen voor het groen.

Het is een enorme uitdaging om de dynamiek van de recreatie te verenigen met de natuurlijke omgeving van het natuurgebied en het oorspronkelijke karakter van Earnewâld. Andere watersportcentra in Fryslân zoals Grou en Heeg worstelen hier ook mee, maar hebben niet te maken met de strikte bescherming van natuurwaarden door Natura 2000.

Het betekent dat de recreatie niet verder mag uitbreiden, maar zich door verbetering van de kwaliteit staande moet houden.

Binnen de enclave is een vervanging van sfeerloze bebouwing en inrichting naar kwalitatief en visueel waardevolle bebouwing en inrichting mogelijk. Visueel waardevol betekent ingepast in de voor de Alde Feanen kenmerkende moerasnatuur met rietoevers, graslandjes, elzen en wilgenbosjes. Inspiratie voor vervangende nieuwbouw zijn de materialen (meest uit het gebied afkomstig), waarmee men vroeger boerderijen, vissershuisjes, zwartgeteerde schuren en houten steigers bouwde.

Het masterplan Waterfront Earnewâld geeft voor deze kwaliteitsverbetering het kader aan. Het eerste gedeelte, het oeverplan, is reeds uitgevoerd.

Aan de noordoostkant van het dorp wordt (laatste) woonuitbreiding voorbereid.

Eastermar en Heechsân

Karakteristiek van het dorp.

Op de rand van hoge zandgronden en lage veengronden aan het riviertje De Lits ligt Eastermar aan de rand van een es, die zich tot Heechsân uitstrekt. De voedselarme zandgrond is eeuwenlang bemest met schapenstront en heideplaggen om rogge, boekweit e.d. te verbouwen. De grote es is verkaveld en de percelen zijn met houtwallen omplant.

De Achterweg is nog altijd een zandweg, die (deels?) langs de rand van de es ligt. In Heechsân valt de oude toren bij het kerkhof op. De Grote Hornstweg met oude bebouwing en bomen lijkt de es aan de oostkant te begrenzen maar mogelijk ligt de grens oostelijker.

Het veen is afgegraven en als turf is per schip afgevoerd. In de dorpskern ligt het grachtje met karakteristiek scheefgroeiende bomen en een “brinkachtig” pleintje tussen de oude gevels van café, winkels en woonhuizen. De prachtige ijsbaan met ligplaatsen voor boten en de kade met kleine woningen ligt tegen dorpskern aan. Dit alles maakt Eastermar een levendige bezienswaardigheid. De woonstraten op de es zijn meest tussen de houtwallen ingepast. Langs de Grote Hornstweg liggen twee bedrijventerreinen.

Typering van het groen.
De (groen)structuur bestaat uit bomen in de dorpskern en houtwallen langs de straten in de uitbreidingen. De kleinschaligheid van landschap en dorp dragen veel bij aan de kwaliteit van het beeld. Een kwetsbare kwaliteit, die bij schaalvergroting (van bedrijventerreinen of verkeer) telkens keuzes of doordachte oplossingen zal vergen.

Ruimtelijke ontwikkelingen met kansen voor het groen.
Aan de noordoostkant wordt momenteel de meest recente uitbreiding tussen de dykswallen in gepast.

Het dorp wil graag blijven groeien met woningen en bedrijven. Om de bestaande hoge kwaliteit te beschermen is in de eerste plaats aanpassing of vervanging van niet meer functionerende bebouwing en inrichting wenselijk. Daarbij kan ook Heechsân worden betrokken, omdat met Eastermar als één geheel kan worden gezien.

Feanwâldsterwal
Karakteristiek van het dorp.
De “Wâl” is een karakteristiek veenderijdorp met de vaart langs de dorpsstraat (is tevens gemeentegrens met Dantumadiel). Ten zuiden van de vaart liggen de hogere zandgronden van de Wâlden. Bij Dûke Lûk mondt de feart uit op de lage veengronden van het Bûtenfjild.

De opstrekkende verkaveling achter de huizen, waarmee het veenmoeras is ontgonnen ligt meest onzichtbaar achter de woningen, maar zijsloten markeren de enkele perceelsranden.

Typering van het groen.
Langs de vaart en de weg is geen ruimte voor bomen of openbaar groen, maar op de voorerven staan soms prachtige bomen. In de smalle zijstraten is enkel ruimte voor hagen, die de samenhang van de straat versterken.

Ontwikkelingen met kansen voor het groen.
De invloed van de Centrale As en de aftakking naar Hurdegaryp ten zuiden van het dorp zal door versterking van de elzensingels tussen het dorp en de (hooggelegen) weg zo veel mogelijk beperkt worden.

Feanwâldsterwâl ligt aan de rand van het Bûtenfjild, waarvoor plannen met natuur en watersport worden ontwikkeld. Sloepen en andere kleine boten kunnen de dorpsvaart levendiger maken. Naast de verhuur van boten bij Dûke Lûk is er dan behoefte aan aanlegplaatsen en een jachthaventje.

Garyp
Karakteristiek van het dorp.
Het dorp ligt op hogere zandgronden met Wâldenlandschap tegen de lagere veenweiden aan. De Gravinneloane biedt vergezichten op het open weidelandschap. Het contrast tussen singellandschap en open landschap is belangrijk voor de herkenbaarheid.

Ten zuiden van het dorp lagen uitgestrekte heidevelden. De oudste wegen zijn de vroegere schaapsdriften, zoals de Ielke Boonstraloane en de Mounehoek, waarlangs de schapen naar het dorp gedreven werden. Bij de ontginning van de heide in lange opstrekkende percelen is soms naar één punt verkaveld, zodat een waaierstructuur van versmallende percelen is ontstaan. De latere wegen, zoals de meeste straten in Garyp, volgen de opstrekkende percelen. De driehoek Greate Buorren, Lytse Bourren en Tsjerkepaed is het meest karakteristieke deel van Garyp. Het nieuwe Unicumplein is naast de oude kerk en het dorpshuis een herkenningspunt in de dorpsstructuur.

Typering van het groen.
De (groen)structuur wordt bepaald door de bomen langs Easterein – Greate Buorren – Mounehoek en de Gravinneloane. Langs de tussenliggende straten, die meest in de richting van de opstrek liggen zijn soms boomsingels ingepast. Opvallend is open groene ruimte achter het dorpshuis, waar de sportvelden liggen en ook ruimte is om te spelen. De meest rustige wegen bieden een goede uitloop naar het landschap.

Ruimtelijke ontwikkelingen met kansen voor het groen.
Door de aanleg van de aftakking van de Centrale As wordt de Gravinneloane een stuk rustiger en kan deze worden heringericht. Het is wenselijk hierbij de het zicht op het open landschap aan de noordzijde te behouden.

Op dit moment vinden er geen significante, ruimtelijke ontwikkelingen plaats in Garyp. Gelet op de bouwkundige kwaliteit van de huidige onderwijsvoorziening in het dorp, wordt er wel een nieuwe ontwikkeling verwacht voor het onderwijs in het dorp. Er zou zich een ontwikkelkans voor nieuw woonprogramma voor kunnen doen als er meer duidelijkheid komt voor de onderwijshuisvesting. Het dorp en de overheid zijn hierover in gesprek. Aanpassingen en visie voor groenstructuren hangen daarom nauw samen met de keuzes die er de komende jaren worden verwacht voor de koppelkans tussen het onderwijsprogramma en het woningbouwprogramma.

Gytsjerk

Karakteristiek van het dorp.

Gytsjerk vormt (samen met Oentsjerk) de kern van de Trynwâlden. De Trynwâlden vormen een zandeiland, dat als een soort voorpost van de oostelijk gelegen Wâlden, in het open (veen)weidelandschap ligt. De nog aanwezige elzensingels typeren de hoger gelegen zandgronden. Vroeger waren zandruggen de enige jaarrond begaanbare verbindingen. De weg tussen Groningen en Leeuwarden liep toen over de Canterlandseweg. Rijke stedelingen bouwden vanaf de 17e eeuw aan de rand van de zandrug en het waterrijke veen Staniastate en De Klinze met bijbehorende bosparken. Later is er meer bos aangeplant.

Gytsjerk is sterk uitgegroeid langs de Canterlandseweg, die vanouds de hoofdstraat is. De Trynwâldsrerdyk / Rengersweg is vanouds de ruggengraat tussen de dorpen in de Trynwâlden en doorgaande weg als hoofdstraat in de dorpen. De afwaardering van deze route heeft de openbare ruimte sterk verbeterd. Aan de route liggen nu pleinen bij de Rinia van Nautaweg en de Nieuwe Straatweg. Het winkelcentrum en café de Viersprong vormen het

centrum, maar wachten op een uitbreiding en verfraaiing. Andere herkenningspunten zijn de kerk aan de Canterlandseweg, Poelzicht, het haventje en de voormalige melkfabriek (nu bedrijvencentrum).

Typering van het groen.
Langs de Singel aan de zuidrand van Gytsjerk ligt een aaneengesloten groenstructuur van bossingels. Aan de noordrand vormt de ijsbaan met beplanting en de Gytsjerksterfeart een groenstructuur. De woonstraten zijn meest ruim opgezet en voorzien van bomen en gazons.

Ruimtelijke ontwikkelingen met kansen voor het groen.
Gytsjerk en Oentsjerk zijn samen aangewezen voor het opvangen van de woningbehoefte in de Trynwâlden. De Nieuwe Straatweg en de Kaetsjemuoiwei zouden bij het vervullen van deze behoefte niet dichter bebouwd moeten worden, omdat dan langs deze wegen het Wâlden-karakter van de Trynwâlden verloren gaat. Een uitbreiding zou landschappelijk het beste aan de zuidkant van Oentsjerk gesitueerd kunnen worden. Hier is al een fietspad dat aansluit op de Rinia van Nautaweg.

Het Centrumplan zal Gytsjerk voorzien van een (groen) hart bij de historische kruising van de Canterlandseweg, de Rinia van Nautaweg en de Nieuwe Straatweg. Het zou mooi zijn om de oude eiken langs de Canterlandseweg tot deze kruising door te kunnen planten en ook de kruising met bomen accent te geven. Daarnaast is er vanuit het dorp vaak aangegeven dat er een wens is om (veel) meer groen aan het centrumgebied van Gytsjerk toe te voegen. Het gaat dan om een groenstructuur op het parkeerplein in het centrum van Gytsjerk. Vergroening van het plein heeft niet alleen een structuurbepalende functie, maar ook een functionele functie. Deze functionele functie kan de toename van 'hittestress' in belangrijke mate verminderen bij grote, verharde oppervlakten in (winkel-)centra. Het voorkomen van hittestress met openbaargroen heeft een keerzijde, omdat hierbij in enige mate aan parkeerruimte zal moeten worden ingeleverd ten gunste van de toevoeging van groen. De mogelijkheden tot vergroenen zullen voor het centrum van Gytsjerk worden onderzocht.

Gytsjerk wil beter met het Atsjebosk aan de oostkant van de Trynwâldsterdyk verbonden worden. Nu de weg verkeerskundig is afgewaardeerd zou de verbinding ter hoogte van de Eliza Posthumaweg gemaakt kunnen worden. Vanuit het Atsjebosk zou ook pad naar de Bouwe Pet wenselijk zijn.

Een wandelverbinding tussen het groen aan de noord- en zuidkant van het dorp is wenselijk. De Dr. O. Halbertsmastrjitte vormt hiervoor een geschikte groene zone, maar de verbinding met de Canterlandseweg is smal en onzichtbaar. De Riemersmastrjitte - Halbertsmastrjitte vormt een logischer verbinding tussen noord en zuid, die duidelijk als bomenlaan herkenbaar is (deels nog moet worden).

Door opwellend grondwater ligt er in het openbaar groen een kans voor natuurlijke water- en oevervegetaties, mits een afscheiding van het voedselrijke water uit de omgeving gemaakt kan worden.

Hurdegaryp

Karakteristiek van het dorp.

De oudste straten van Hurdegaryp, zoals de Rijksstraatweg en de Burg. Drijberweg liggen op zandruggen, die zich tot het voormalige Geale Slotsje en het westelijke eilandje in het ijsbaanpark uitstrekken. De aangrenzende laagten zijn opgehoogd met zand, waarbij het slotenpatroon van het veenweidenlandschap is verdwenen. In 't Súd zijn de bestaande sloten en een poel wel opgenomen in de bebouwing, waardoor de openbare ruimte een gevarieerder beeld heeft. Vroeger was de Rijksstraatweg de dorpsstraat, nu is deze centrumfunctie overgenomen door de Fuormanderij. Het station, de kerk, de Fuormanderij, de flat in 't Súd en Bennemastate zijn de belangrijkste herkenningspunten.

Typering van het bestaande groen.

De woonwijken zijn meest ruim opgezet, Bomen en gazons bepalen het beeld. Er is waardevolle natuur (ecologisch groen) langs de dorpsranden te vinden, vooral bij 't Súd.

Het hele watersysteem in 't Súd ligt achter een stuw afgescheiden van andere wateren. Hierdoor kan de waterstand worden geregeld en is er geen vermenging met landbouwwater. Door opwellend grondwater is de waterkwaliteit zo goed, dat in de sloten veel waterplanten groeien. Door langs de oevers de teelaardelaag te verwijderen zijn er ook botanisch waardevolle vegetaties met orchideeën tot ontwikkeling gekomen: niet alleen in 't Súd, maar

ook langs de Fûgelweide en langs de Reidlânswei bij de zandwinplas. In de volgende fasen van 't Súd zullen dezelfde kansen benut worden.

Het ijsbaanpark is voor de oostkant van Hurdegaryp belangrijk om te wandelen en te vissen.

Aan de noordkant biedt de Slachtedijk een uitloop naar de fraaie Oosterdijk. De nieuwe rondweg zal deze verbinding niet verbreken. Het Hoeksterpad en De Horst vormen een rustige groene verbinding tussen beide uitloopmogelijkheden, maar zou herkenbaarder gemaakt moeten worden. Aan de westkant ligt het "djippe gat", de zandwinplas, die met de oevers particulier eigendom is en nu vooral een mooi uitzicht biedt.

Ruimtelijke ontwikkelingen met kansen voor het groen.
Door de aanleg van de rondweg kan de Rijksstraatweg in het dorp worden heringericht tot een rustige groene dorpstraat. De nieuwe dorpsstraat vormt met de Westeromwei / Easteromwei en de Burg. Drijberweg de hoofdstructuur, die zich door een laanbeplanting kan onderscheiden. De Fuormanderij en het Kindcentrum zijn belangrijke (nieuwe) voorzieningen, die door de Swagermanstraat verbonden worden met de hoofdstructuur.

De Bodaanstraat vormt de verbinding met 't Súd. Het groen langs deze straten verdient een opwaardering om deze verbindingen aantrekkelijker te maken.

Als de waterverbinding met Ryptsjerk verbeterd wordt en misschien zelfs met Tytsjerk een waterverbinding gemaakt kan worden zijn ook sloepentochten naar de Elfstedenroute, het Bûtenfjild een Leeuwarden mogelijk. Door elektrische auto's/fietsen/boten te huur aan te bieden kan er een duurzaam transferium van gemaakt worden. Groene en blauwe ontwikkelingen zijn in nauwe samenhang met recreatieve ontwikkelingen de moeite van het onderzoeken waard. Voor dit idee is een haalbaarheidsstudie nodig.

De zandwinplas (strand, wandelen) heeft eveneens recreatieve mogelijkheden. Onderzocht zou kunnen worden of de eigenaar wil meewerken aan mogelijke ontwikkelingen nabij/aan de zandwinplas Hurdegaryp.

Jistrum en Skûlenboarch

Karakteristiek van het dorp..

Het dorp is ontstaan tussen 3 essen, waar vroeger de akkers lagen. De akkers werden met bemest door de schapen, die op de uitgestrekte omringende heidevelden liepen. Eén van de essen is goed herkenbaar aan de zandweg (Achterwei) rondom en aan de bolle ligging van de percelen. Een andere es is vroeger al verkaveld en door (elzen)singels op de perceelsgrenzen niet meer te overzien. Op deze es is De Geasten gebouwd. De kleinste es ligt aan de zuidzijde van de Schoolstraat is volgebouwd (Buurtlaan, Fjildwei e.o.). De schaapsdriften, waarlangs de schapen naar het dorp werden gedreven zijn goed herkenbaar (Koaidyk, de Meren, de Tillewei). Maar er is geen snippertje heide of een oude schaapskooi meer te vinden, wel oude boerderijen en de oude kerk uit de 13e eeuw.

Van de 4 Friese esdorpen rond het Burgumermar is Jistrum het beste herkenbaar gebleven. Heechsân/Eastermar, Sumar en Noardermar (bij Burgum) zijn de andere 3.

De Schoolstraat is de dorpsstraat en tevens doorgaande weg, waardoor er geen ruimte is voor bomen langs de weg. Recent is de uitbreiding Langhof aan de zuidoostzijde van het dorp gebouwd.

Typering van het groen.

De (groen)structuur van het dorp vormt één geheel met het landschap: daarom staat op de open es geen wegbeplanting en wel langs de Achterwei rond de es. De elzensingels houden

meest bij het dorp op en de sloten zijn in het dorp gedempt. Omdat de grond zeer leemrijk is het beter de sloten en singels te behouden voor natuurlijke drainage of watertoevoer.

Aan de Jisteboerewei ligt een bedrijventerrein en is een zwaluwwand en een moerasje aangelegd.

Ruimtelijke ontwikkeling met kansen voor het groen.
Er is nog uitbreiding van de Geasten mogelijk. Inpassing van de nieuwe woningbouw zal plaatsvinden met behoudt c.q. versterking van de karakteristieke, streekeigen beplantingskenmerken die het gebied heeft.

De historische es zou een moderne invulling kunnen krijgen voor de teelt van veevoer door, een gespecialiseerd bedrijf, dat levert aan boeren, die zich helemaal specialiseren op het houden/fokken van vee. De es wordt hiermee weer herkenbaar als akkercomplex. De bedrijfsgebouwen (zoals silo's) van het "voerstation" zouden buiten de es moeten komen te staan.

Skûlenboarch
De brug over het PM-kanaal is bepalend geweest voor Skûlenboarch. Voor de schippers en de toeschouwers kwamen er een café, bedrijven en woningen. Het bedrijventerrein Westkern ten oosten van Skûlenboarch wordt naar het westen uitgebreid. Een goede inpassing in het landschap zonder Skûlenboarch te overheersen moet het uitgangspunt zijn.

Mûnein
Karakteristiek van het dorp.
Uit verspreide bebouwing langs wegen zijn de dorpen Readtsjerk (Dantumadiel) en Mûnein ontstaan. Mûnein ligt op de oostelijke flank van de zandgronden in de Trynwâlden, grenzend

aan de veengronden van het Bûtenfjild. De meeste straten lopen oost- west passend in de verkaveling van de elzensingels. Het haventje aan de Dr.Kylstraweg is met een vaart verbonden met het plassengebied van de Houtwielen. Het netwerk van elzensingels aan de noordkant van het dorp is fijnmazig en in goede staat van onderhoud. Aan de zuidzijde ligt de bosstrook langs de Ekkelreed, waardoor het dorp mooi in het landschap is ingepast.

Het pleintje (hoek Kylstraweg – Jelte Binneswei), de haven en de oude vlasfabriek zijn de herkenningpunten.

Typering van het groen.
De Dr.Kijlstraweg is de toegangsweg vanuit Oentsjerk en loopt door het dorp naar Readtsjerk. Het is daarmee de belangrijkste dorpsstraat en daarom waar mogelijk met bomen beplant. De Mounewei, K. Rienewerfstrjitte hebben van Mûnein een woonkern gemaakt, compleet met straatbomen en sierheesters.
Het pleintje en het haventje zijn ontmoetingsplekken en herkenningspunten in het dorp, die met bomen, hagen, o.i.d. een bescheiden accent hebben gekregen.

Ruimtelijke ontwikkelingen met kansen voor het groen.
Het landelijk karakter van Mûnein blijft bestaan als de woonstraten er uit zien als landelijke wegen zonder verhoogde voetpaden of "stadse" beplanting. Geen sierheesters, maar elzensingels, solitaire bomen (geen rijen) en gras. De laatste uitbreiding aan de Flaaksikkers laat dit zien.

Noardburgum
Karakteristiek van het dorp.
Het dorp is ontstaan uit een verzameling Wâldspultsjes en plaggenhutten op de Burgumer heide. De heide is ontgonnen tot kleine perceeltjes akker- en weiland. In de van de vorige eeuw is de verspreide bebouwing met nieuwbouwstraten aangevuld. Aan de oostkant van het dorp is het oude karakter van perceeltjes weiland met losse bebouwing nog zichtbaar. Voor

de identiteit, maar ook voor ommetjes in het dorp is het wenselijk deze structuur te behouden door perceeltjes onbebouwd te laten en paadjes toegankelijk te houden. In de nieuwste uitbreiding zijn oude eikensingels ingepast in de groenstructuur. Deze kant van het dorp ligt in een opstrekkende verkaveling.

De Rijksstraatweg doorsnijdt het dorp en tegelijk zijn de parallelwegen ook woonstraten van het dorp. De kerk en de pastorie aan de parallelweg zijn met de bijbehorende bomen beeldbepalend voor het dorp. Het verzorgingshuis Nieuw Toutenburg draagt ook bij aan het beeld van het dorp.

Typering van het groen.
De (groen)structuur van het dorp wordt vooral bepaald door de (nog jonge) bomen langs de Rijksstraatweg en de Zevenhuisterweg. De kruising van beide wegen is erg open en wordt gedomineerd door de (niet functionerende) fontein, die verwijst naar het waterleidingbedrijf en het waterwingebied met bos aan de zuidzijde van de Rijksstraatweg. Het bos van Nieuw Toutenburg is ook belangrijk voor het dorp. In het dorp bepalen de veldjes, elzensingels en losse bomen het beeld.

Ruimtelijke ontwikkelingen met kansen voor het groen.
De mogelijkheden voor inbreiding van het dorp worden onderzocht, waarbij de waarde van de onbebouwde veldjes wordt beoordeeld. Als het plaatselijk tot inbreiding komt zou tegelijk de zichtbaarheid van de te handhaven veldjes vergroot moeten worden. Dit kan door tegelijk ook paden aan te leggen en doorzichten te creëren.

Ryptsjerk

Karakteristiek van het dorp.

Tussen de veenplassen (Grote Wielen) en het veenweidelandschap 't Bûtenfjild ligt de Ryptsjerksterfeart. Bij de brug in de weg naar Gytsjerk (en vroeger verder naar Leeuwarden) is Ryptsjerk ontstaan. De brug en de oude landelijke wegen zijn er nog steeds en de kruising is centrum van het dorp. Door vervening is het dorp op een zandeiland komen te liggen.

Er is een woonbuurt gebouwd ten westen van de landelijke Binnendijk. De (historische) band met de vaart is versterkt door de oever toegankelijk te houden en het water uit te breiden in de buurt.

Typering van het groen.

Langs de landelijke wegen (met smalle bermen) zijn op de voorerven van de boerderijen vaak solitaire bomen geplant. De Binnendijk is ter plaatse met (fraaie) bomen is versterkt.

In de woonbuurt zijn de sloten met de elzensingels ingepast in het openbaar groen. De uitbreiding van de vaart is met natuurlijke oevers en een vissteiger vormgegeven.

Ruimtelijke ontwikkelingen met kansen voor het groen.
Bij de woningbouwontwikkelingen in Ryptsjerk, waarvoor nog geen definitieve keuzes zijn gemaakt, zou de inpassing van de aanwezige elzensingels en sloten helpen het landelijk karakter te behouden.

Door de ligging langs landelijke wegen is het van belang de vormgeving eenvoudig te houden met vlakke bermen van gras of zo nodig klinkers. Met bomen en hagen kunnen accenten worden aangebracht. Door de noordelijke oever van de vaart openbaar toegankelijk te houden blijft het historische beeld van het veendorp behouden.

Sumar
Karakteristiek van het dorp.
Sumar is ontstaan rond een es (akkerbouwgronden). Op de es werd de mest gebracht van de schapen, die op de heide rond het dorp liepen. De es van Sumar is ten oosten van het dorp aan de Iestwei nog herkenbaar aan de onregelmatige blokverkaveling en het hoogteverschil met de omgeving. Deze hoogte loopt door onder de Greate Buorren en de Knilles Wytseswei, maar de verkaveling is daar opstrekkend. De Achterwei is de weg naar Garyp. Ouder is de middeleeuwse Gravinnenloane, die vanaf de Koekoek bij Sumar langs Garyp naar het westen liep.
De kerk en de korenmolen zijn karakteristieke herkenningspunten.

Het dorp ligt dicht tegen het bedrijventerrein aan het Prinses Margrietkanaal. De ontwikkeling van het thermochemisch bedrijf daar is nauw met Sumar verweven.

Typering van het groen.
De (groen)structuur wordt bepaald door de bomen en hagen langs de Knilles Wytseswei, Greate Buorren en Achterwei. Door de aanleg van de Koekoekswei om het dorp heen zijn deze wegen rustiger geworden en sfeervol met klinkers bestraat. De latere (woon)straten zijn in de opstrekkende verkaveling tussen de houtwallen en elzensingels ingepast. Er zijn meerdere speelplaatsen en – veldjes, wegen en paden naar het landschap.

Ruimtelijke ontwikkelingen met kansen voor het groen.
De es, waarop het oudste gedeelte van het dorp ligt zou aan de noordkant van het dorp vanaf de Koekoekswei in beeld gebracht kunnen worden door op de onbebouwde percelen achter het dorp gewassen als rogge en boekweit te gaan telen, die bij de aanwezige stellingmolen gemalen kunnen worden. Een wens van het dorp is om een aantrekkelijk wandel/fietspad langs het dorpshuis naar de jachthaven aan het PM-kanaal te maken.

Suwâld
Karakteristiek van het dorp.
Het dorp ligt op een smalle zandrug in het veenweidenlandschap, als boomrijk smûk (knus) eiland in een groene zee. Het bebouwingslint van boerderijen, andere bedrijven en woningen langs het Noarderein – Kerkbuurt – Súderein vormen de (groen)structuur. De woonstraten Ds Oosterhuisstraat, Ds Pelstraat en de Mostermûne zijn daaraan ondergeschikt. De jachthaven en de pont over het Prinses Margrietkanaal zijn belangrijk voor de recreatieve levendigheid in het dorp.

Typering van het groen.
Langs het Noorderein zijn de zware eiken op de grasbermen beeldbepalend. De lindes aan de Kerkbuurt markeren het centrum van het dorp. Langs het Súderein staan bomen niet in de bermen, maar op de voorerven. Langs de woonstraatjes staan kleine bomen. Deze eenvoudige beplanting versterkt het dorpskarakter.

Ontwikkelingen met kansen voor het groen.
Aan de Mostermûne worden nog een aantal woningen gebouwd met een groenstrook als begrenzing naar het open landschap. Deze groenstrook zal naast een goede, landschappelijke inpassing ook nog een kleine invulling kunnen krijgen voor de toekomstige bewoners. De groenstrook zou in overleg met de bewoners van het dorp, een 'maatwerk-invulling' kunnen krijgen.

Tytsjerk
Karakteristiek van het dorp.
Tytsjerk is een ca. 3 km lang wegdorp op een zandrug in het veenweidenlandschap. Er zijn van noord naar zuid drie gedeelten te onderscheiden.

Het Swarteweisein en Noarderein zijn vanouds verbonden aan Vijversburg, een monumentaal landgoed uit de 19e eeuw. De rijke stichter van dit park bouwde tevens een rij ouderenwoningen aan de overzijde van de weg en legde bossingels aan. In de 20e eeuw zijn woningen tussen de bossingels gebouwd. Aan de zuidkant van het park is een villabuurt

(Woelwijk) gekomen. Dit deel van Tytsjerk is gericht op het park en heeft weinig relatie (zicht of toegang) met het landschap.

De Buorren is de oude dorpsstraat tussen de spoorlijn (met vroeger een halteplaats) en de kerk. Bij de brug over de Tytsjerksterfeart en de T-kruising met de Zomerweg is een verdichting van de bebouwing. Aan het eind van de vorige eeuw is aan weerskanten van de vaart 't Herbergfintsje de Jister gebouwd. Aan de zuidzijde van de Zomerweg ligt een klein bedrijventerrein. Vanuit de woonstraten is zicht op het weidelandschap. Aan de zuidwestkant staat min of meer buiten het dorp de kerk.

Het Súderein in het verlengde van de Buorren kenmerkt zich door verspreide lintbebouwing met zicht op het weidelandschap.

Typering van het groen.
De dorpsstraat is verschillend beplant. In het noorden staan oude essen; in het midden staan nog wat iepen en eiken en langs het zuidelijk deel staan populieren. De woonstraten zijn met laanbomen, hagen en gazons ingericht. In het noordelijk gedeelte bepalen (oude) bomen duidelijk het beeld; in het midden is het open landschap beeldbepalend en het zuidelijk gedeelte lijkt al buiten het dorp te liggen.

Ontwikkelingen en kansen voor het groen.
Vanuit het dorp is er een wens om een wandelpad langs de zomerweg van Tytsjerk naar Hurdegaryp te realiseren.

en Lytse Geast

Lytse Geast
Door de ligging op een zandbult is Lytse Geast een bomeneilandje in het open landschap. De bomen langs de weg naar Tytsjerk verbinden het eilandje 'als een navelstreng' met het dorp. Deze fraaie ruimtelijke situatie kan in stand gehouden worden.

Wyns
Karakteristiek van het dorp.
Het oude terpdorp Wyns is een sfeervol bomen- eilandje in het open kleilandschap, gelegen aan de bochtige Dokkumer Ee. Eens was Wyns een belangrijke plaats, omdat er recht gesproken werd over een groot deel van Tytsjerksteradiel. De beslotenheid van het dorp als contrast met het weidse landschap is belangrijk. De kerk op de terp, het Oerset over de Ee en Eetcafé de Winze zijn de beeldbepalende herkenningspunten.

Typering groen.
Eenvoudige beplanting (hoge bomen, hagen, gras) versterkt het contrast met de omgeving.De ruimte met bomen en gras aan de Ee wordt gedeeld door kinderen (speeltuin), de kunstexpositie en de De Winze met een kleine parkeerplaats. Rond de kerk en waar mogelijk daaromheen staan bomen om het dorp als groene oase te handhaven. De recente "staart " van woningen langs de Ee hoort niet bij het terpdorp, maar bij de verspreide

bebouwing langs de Ee. Daarom staan er lage bomen en vooral struiken om de impact op het open landschap te beperken.

Ruimtelijke plannen met kansen voor groen.
De gemeente is erg terughoudend met het bebouwen van de open ruimtes langs de Dokkumer Ee, omdat de oevers en het water onzichtbaar en onbereikbaar worden voor de vele gebruikers van de fietsroute langs de Ee.

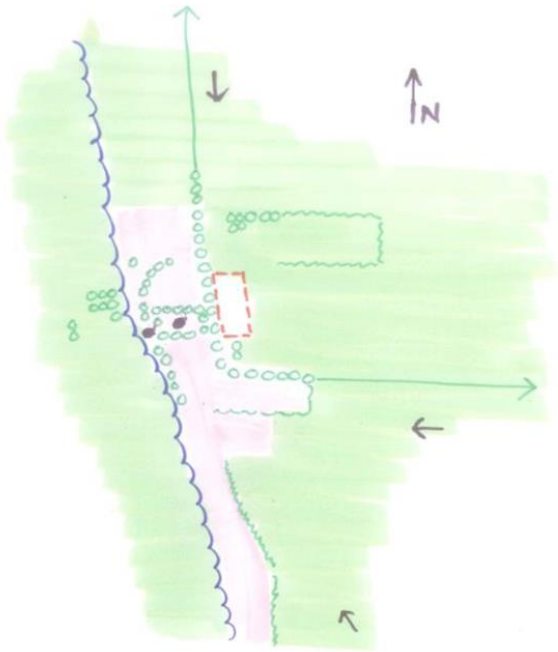

Burgum
Karakteristiek van het dorp.
Burgum wordt omsloten door het Woudenlandschap met de kenmerkende eiken- en elzensingels en pingo(ruïne)s. Langs het Prinses Margrietkanaal ligt buiten het dorp open (veen)weidelandschap. Het Woudenlandschap met zijn kleinschalige ruimten en het open weidelandschap vormen een mooi contrast met elkaar. Het landschap is door paden en (rustige) wegen goed ontsloten vanuit het dorp.

De eerste bewoners, monniken, vestigden een klooster op de hoogste gronden en legden met schapenmest akkers aan in de vorm van een es. Het klooster stond ten oosten van de Kloosterlaan. De es is langs de Nieuwstad en de Noordermeer nog herkenbaar.

Burgum zelf is ontstaan rond de kruising van de noord - zuid lopende Lageweg naar de brug over de Kromme Ee (nu PM -kanaal) en de oost - west route Noordermeer- Nieuwstad - Schoolstraat - Hillamaweg. Langs deze wegen staat de oudste bebouwing. De Schoolstraat en de Markt hebben zich ontwikkeld tot het Winkelhiem voor Burgum en omgeving. Erachter zijn de woonwijken gebouwd, waarbij opvalt dat de straten passen in het verkavelingpatroon

van het omringende landschap. De Kruiskerk, de Markt , het gemeentehuis en de brug zijn de voornaamste herkenningspunten.

Het bedrijventerrein en de woonbuurt Winterswijk zijn op de lager gelegen oeverzone van het PM -kanaal gebouwd. De sloten zijn gedempt met – achteraf gebleken – nadelen voor de waterhuishouding en het openbaar groen.

Typering van het groen.
Op veel plekken zijn eikensingels in de bebouwing opgenomen, maar liggen ze verscholen achter de huizen. Het Skoallelaontsje lag ooit langs de grens van de het klooster. Bij Glinstrastate is een deel van het park als openbaar groen behouden en is de rest nu nog herkenbaar als groene zone met daarin Liudgerschool, zwembad en sporthal en de beide basisscholen. In het Winkelhiem wordt de ruimte voor groen krap, maar de aangrenzende Markt heeft beeldbepalende paardenkastanjes en hagen. een ziekte in de kastanjes betekent wel dat vervanging nodig is.

In Tuskendyken en Burgum- West zijn eikensingels zichtbaar in het openbaar groen en zijn sloten voorzien van flauw aflopende natuuroevers. Veel groen ligt langs de rand van het dorp en vormt een keten, waarin nog wel schakels ontbreken. Burgum staat bekend om zijn bomen. De bomenkwekerij van Bosma is opgeslokt door de bebouwing en naar Buitenpost verhuist. De bomen in bijna alle straten zijn nu een beeldbepalende factor.

Er is veel gebouwd en daarbij is ook veel groen aangelegd. Om de onderhoudskosten te beperken zijn al hectares bodembedekkers en heesters omgevormd tot gazons. In de woonbuurten is voldoende aanbod van speelplaatsen en – veldjes.

Ruimtelijke ontwikkelingen met kansen voor het groen.
De aanleg van de Centrale As heeft geleid tot veel ontwikkelingen in en om Burgum, zoals de vervanging van de brug over het PM-kanaal, de aanleg van het aquaduct voor de Centrale As, het project Waterfront langs het PM- kanaal, de toekomstige woonwijk de Warren, het herinrichten van de Huyssen van Kattendijkeweg en het masterplan Burgum- Centrum.

De groene route rond Burgum zou op termijn moeten worden voltooid met een pad langs het PM-kanaal vanaf de jachthaven achter het bedrijventerrein om naar het pad om Winterswijk.

Door de Centrale As werd het mogelijk om de drukke weg door Burgum her in te richten voor minder verkeer. Met een groene recreatieve wandel/fietsroute, als groene as midden door Burgum komt er een dwarsverbinding in het recreatieve Rondje Burgum bij. Een oude wens is het om ook de oostelijk gelegen noord – zuidroute Ymkerstrjitte – Molenweg – Kloosterlaan als fiets/wandelroute aantrekkelijker te maken.

De centrumvisie Burgum die in september 2022 door de raad is vastgesteld, voorziet onder andere in vervanging van bebouwing en in nieuwbouw, waarbij het handhaven van het groene karakter (met bomen) een uitdaging vormt. Een koppeling tussen de centrumvisie en

het Waterfront via de Lage weg en Kûpersstrjitte kan een belangrijke meerwaarde zijn. De in de centrumvisie aangegeven 'ontwikkelgebieden' nabij voornoemde straten biedt kansen voor een verbeterde wegen- en groenstructuur naar een nieuw, verbeterde routing naar het centrum.

De centrumvisie Burgum geeft aanleiding om naar de huidige groenstructuur op de Markt te kijken. Naast ruimtelijke aantrekkelijkheid, maar ook vanwege de toename van hittestress bij grote, verharde parkeergebieden, is er een kans de groenstructuur van een gebied als de Markt te verbeteren. Het vergroenen van de Markt zal een beterde beleving van het winkelcentrum van Burgum geven en daarnaast de onaangename toename van hittestress in de toekomst tegengaan. Voor dit beleidspunt zijn er sterke raakvlakken met het uitvoeringsprogramma van de centrumvisie Burgum.

Een groene wens is om in de toekomst te kijken hoe de 'verbeterde verkeersroute c.q. busroute' ten oosten van het centrum zoveel mogelijk een groene, met laanbomen gemarkeerde route kan blijven. Daar waar mogelijk en waar deze structuur zwak is willen we dit versterken. Laat niet onverlet dat er op termijn ingrepen nodig kunnen zijn om de verkeersstructuur te wijzigen, welke op gespannen voet zullen staan met de huidige groenstructuur. Inzet blijft om het groene karakter van de oostelijke verkeerstructuur, in combinatie met een kwalitatief hoogwaardige groenstructuur, voor Burgum te behouden.

Bomen blijven beeldbepalend voor het openbaar groen in Burgum, maar zullen minder vaak worden aangeplant. Op kleine groeiplaatsen blijken bomen kwetsbaarder voor boomziekten. Soms kunnen deze groeiplaatsen verruimd worden, maar vaker zal dat niet mogelijk zijn.

N

Bijlage 9: Speerpunten beleid groen in de dorpen

<u>Ruimtelijk groen</u>

1. Het realiseren van robuust ruimtelijk groen door realisatie van zo groot mogelijk aaneengesloten vlakken.

Op de volgende wijze geven wij invulling aan dit speerpunt.

Samenvoegen van functiegebieden van de openbare ruimte.

De openbare ruimte kent verschillende functiegebieden. Bijvoorbeeld: wegen, voetpaden, parkeervakken, watergangen en openbaar groen. Bij de inrichting van nieuwe bestemmingsplannen en bedrijventerreinen en bij reconstructie van bestaande woonwijken (onder woonwijken verstaan wij een samenhangend geheel van straten) en straten streven wij ernaar om zoveel mogelijk groenvlakken samen te voegen. Daardoor ontstaat er robuust groen dat een goede bijdrage levert aan het groene beeld van de woonomgeving.

Daarnaast streven wij ernaar om de groenvlakken zoveel mogelijk met elkaar te verbinden zodat er groene linten door de woonwijken en bedrijventerreinen ontstaan. Deze verbindingen kunnen door flora en fauna gebruikt worden om zich te verplaatsen.

2. Meer kleur en meer biodiversiteit in het ruimtelijk groen door het aanplanten van vaste planten, bollen en bloeiende heesters.

Op de volgende wijze geven wij invulling aan dit speerpunt.

Bollen aanplanten in gazons bomenlanen.

De bomen langs de hoofdroutes in de dorpen staan hoofdzakelijk in het gazon. Wij benutten hier de mogelijkheid om bollen aan te planten. De bloei geeft een kleurig voorjaarsaccent. Daarnaast maken bomenlanen onderdeel uit van de groene verbindingen (netwerk) in de dorpen. Door daar bloeiende bollen aan toe te voegen wordt de waarde voor de biodiversiteit verhoogd. Dit omdat de nectar en stuifmeel deze bloeiende bollen als voedselbron voor insecten kan dienen. Waaronder de natuurlijke vijanden van plaagsoorten.

Vakken met bloeiende heesters realiseren in de woonwijken.

Op logische zichtlocaties in de woonwijken worden vakken met bloeiende heesters gerealiseerd. Hiermee wordt kleur en fleur aangebracht in de woonomgeving. Daardoor wordt de openbare ruimte aangenamer om in te verblijven. Daarnaast zorgen deze bloeiende heesters ook voor beschutting en voedsel voor vogels en insecten. Dit verhoogt de biodiversiteit in de woonwijken.

Een belangrijke kanttekening hierbij is dat de heestervakken minimaal op basisniveau moeten worden onderhouden om het gewenste effect te bereiken. Als dit onderhoudsniveau lager is heeft het juist een negatief effect.

Vaste plantenborders realiseren in winkelcentra en op ontmoetingsplekken.

Vaste plantenborders vragen een grote investering in aanleg en onderhoud. Maar ze hebben ook een grote én een positieve impact op de beeldkwaliteit en de sfeer van de locatie.

Daarom gaan wij in de winkelcentra en op ontmoetingsplekken in de dorpen vaste plantenborders aanleggen. Waar dit passend is combineren wij deze vaste plantenborders met insectenhotels en stapelmuurtjes (bijvoorbeeld: vaste plantenborders langs Ureterpvallaat in Drachten). De huisvesting die dit biedt voor insecten geeft een biodiverse plus op de vaste plantenborders.

Een belangrijke kanttekening hierbij is dat de vaste plantenborders minimaal op basisniveau moeten worden onderhouden om het gewenste effect te bereiken. Als dit onderhoudsniveau lager is heeft het juist een negatief effect.

Vaste plantenborder Ureterpervallaat Drachten.

<u>Recreatief groen</u>

1. Vergroten van de gebruikswaarde van het openbaar groen door het uitbreiden van het areaal aan recreatief groen.

Op de volgende wijze geven wij invulling aan dit speerpunt.

Aanleggen van recreatief groen in bestemmingsplannen.

In de nieuwe bestemmingsplannen leggen wij veel recreatief groen aan. Dit groen is voldoende groot om gebruikt te worden voor voetballen, spelen, wandelen, fietsen of zonnen. Het gaat hierbij vooral om grasvelden, hagen en bosplantsoen.

2. Streven naar meerwaarde van het recreatief groen door het op te nemen in groenstructuren.

Op de volgende wijze geven wij invulling aan dit speerpunt.

Het verbinden van recreatief groen aan de groenstructuur.
Bij de inrichting van bestaand en nieuw groen zullen wij ernaar streven om het recreatieve groen in te passen in de groenstructuur in de dorpen. Hierdoor wordt de groenstructuur verrijkt met recreatieve routes.

3. Vergroten van de gebruikswaarde en de herkenbaarheid van het recreatief groen door het ontwikkelen van speelaanleidingen (trapveldjes en heuvels).
Op de volgende wijze geven wij invulling aan dit speerpunt.

Realiseren van speelaanleidingen.
In het recreatief groen zullen wij speelaanleidingen ontwikkelen in de vorm van trapveldjes en heuvels. Deze basiselementen bieden de mogelijkheid om aangevuld te worden met elementen zoals stapstenen, boomstammen en kabelbanen. Speelaanleidingen zijn gecreëerde situaties die kinderen uitnodigen om te spelen met gebruik van hun eigen vindingrijkheid.

Ons streven is om de speelaanleidingen niet in de buurt van drukke (auto) verkeersroutes te situeren. Daar waar dit niet mogelijk is zal langs de weg een haag geplant worden.

Trapveldjes zullen wij langs de wegen en paden begrenzen met een haag. Hiermee beogen wij te voorkomen dat kinderen zonder uitkijken de weg over steken.

4. Vergroten van de beleving van het recreatief groen door de mogelijkheid te bieden voor het toepassen van eetbaar groen.
Op de volgende wijze geven wij invulling aan dit speerpunt.

Eetbaar groen integreren in het openbaar groen.
Bij de aanleg van openbaar groen zullen wij op locaties waar dit passend is eetbaar groen aanplanten. Dit als integraal onderdeel van het openbaar groen. Bijvoorbeeld bessenstruiken in de rand van het bosplantsoen, hazelaars in het bosplantsoen en fruitbomen in een grasveld.

<u>Ecologisch groen</u>
1. Natuur dicht bij de bewoners te brengen door ecologisch groen op te nemen in de groenstructuren.
Op de volgende wijze geven wij invulling aan dit speerpunt.

Realiseren van ecologisch groen langs de dorpsrand en in de buurt van watergangen en vijvers.
Het groen op de overgang van het dorp naar het landschap en het groen in de buurt van watergangen en vijvers zullen wij bij voorkeur inrichten als ecologisch groen. Dit omdat het groen hier de meeste potentie heeft om zich te ontwikkelen naar aantrekkelijk ecologisch groen met verblijfplaatsen voor fauna.

Het verbinden van ecologisch groen aan de groenstructuur.
Bij de inrichting van bestaand en nieuw groen zullen wij ernaar streven om het ecologisch groen in te passen in de groenstructuur van de dorpen. Hierdoor wordt het ecologisch groen beter met elkaar verbonden. In deze groenstructuur kunnen planten en dieren zicht verplaatsen. Bij bestaand groen zullen locaties in de groenstructuur de voorkeur hebben boven locaties die geen relatie met een groenstructuur hebben.

Realisatie van natuurlijk/bloemrijk gras in de dorpen.
Onze keuze om de biodiversiteit in onze gemeente te vergroten wordt beter zichtbaar in de dorpen. Zo streven wij ernaar dat 1/3 van onze gazons extensief beheerd wordt. Dit door het 2 keer per jaar te maaien, het maaien gefaseerd uit te voeren en door hier en daar gras een winter te laten overstaan. Hiermee wordt vooral voedsel en schuilgelegenheid aan insecten geboden. Waar het natuurlijke proces om te komen tot bloemrijk gras te lang duurt gaan wij een wilde bloemenmengsel inzaaien.

Daarnaast blijven wij grasvelden die daarvoor vanwege de ligging en de oppervlakte geschikt zijn begrazen. Dit resulteert in structuurrijk gras waar verschillende insecten en amfibieën in kunnen schuilen. Daarnaast verhoogt het de recreatieve waarde van het openbaar groen omdat veel bewoners het leuk vinden langs de schaapskudde te wandelen.

2. Creëren van schuil- en nestgelegenheid voor vogels en groeiplaatsen voor paddenstoelen door het creëren van plekken met dood hout
Op de volgende wijze geven wij invulling aan dit speerpunt.

Realiseren van takkenrillen in bosschages.
Bij onderhoudswerkzaamheden in bosschages komen takken vrij. Een deel hiervan zullen wij gebruiken voor het realiseren van takkenrillen. Dat zijn muurtjes van opgestapelde takken. Deze bieden schuil- en nestgelegenheid voor vogels en groeiplaatsen voor paddenstoelen. Doordat de takken ter plekke verteren dragen takkenrillen bij aan de natuurlijke kringloop van het hout. Bij het creëren van takkenrillen zullen wij maatregelen toepassen om het verslepen van deze takken tegen te gaan.

Realiseren van ecokunstwerken.
Ecokunstwerken zijn kunstwerken die gemaakt zijn van stammen, takken al of niet in combinatie met oude tegels en klinkers (zie voorbeelden gemeente Leeuwarden). Deze bieden schuil- en nestgelegenheid voor insecten en vogels. Daarnaast verfraaien deze artistieke elementen de openbare ruimte. Waar de gelegenheid zich voordoet zullen wij een aantal van deze kunstwerken realiseren. Daarnaast geven wij de bewoners ook de gelegenheid om met voorstellen voor ecokunstwerken te komen. Met betrekking tot de Omgevingswet/Bestemmingsplan zullen wij een positieve grondhouding hebben bij het realiseren van deze ecokunstwerken.

Ecokunstwerk Drachtsterplein Leeuwarden

Ecokunstwerk Drachtsterweg Leeuwarden

Ecokunstwerk Leechlân Warten

3. Vergroten van het gebiedseigen karakter van het openbaar groen door het opnemen van elzensingels en houtwallen en deze ecologisch te beheren.
Op de volgende wijze geven wij invulling aan dit speerpunt.

Inpassen elzensingels en houtwallen in bestemmingsplannen.
Wij zullen elzensingels en houtwallen, op locaties waar een nieuw bestemmingsplan gerealiseerd wordt, zoveel mogelijk inpassen in het ontwerp. Dit als onderdeel van het recreatief of ecologisch groen of als boomstructuur. Tegelijk bij deze inpassing zullen wij een onderhoudsstrook met een breedte van minimaal 10 m meenemen. Dit om snoei- en dunningswerkzaamheden te kunnen uitvoeren. Deze onderhoudsstrook kan ook dienst doen als onderdeel van een fiets- of wandelroute.

4. Vergroten van de gebruikswaarde van het ecologisch groen en het recreatief groen door het aan te wenden voor waterberging en -infiltratie.
Op de volgende wijze geven wij invulling aan dit speerpunt.

In stand houden en aanleggen van vijvers en watergangen in het openbaar groen.
Water kan gebruikt worden om het openbaar groen een extra dimensie te geven. Daarom zullen wij watergangen en vijvers aan de voorzijde van de woningen situeren. De oevers hiervan zijn bij uitstek geschikt als ecologisch groen. Daarnaast kan (overtollig) regenwater van de weg worden afgevoerd naar deze vijvers en watergangen.

Maken van wadi's en verlaagde gazons.
Tijdens hevige stortbuien komt het steeds vaker voor dat er water op straat blijft staan. Daar waar het mogelijk is en wateropvang geen schade berokkend aan bomen en kabels en leidingen zullen wij overtollig regenwater opvangen in het openbaar groen en daar laten infiltreren. Hiervoor kunnen wadi's of verlaagde gazons aangelegd worden. De wadi's worden ingericht met bloemrijk/natuurlijk gras. De verlaagde gazons zullen periodiek ook een natuurlijker beeld hebben. Dit als ze te nat zijn om te maaien.

Bijlage 10: Speerpunten beleid groen in het buitengebied

<u>Elzensingels en houtwallen</u>

1. Waarborgen van onze landschapskarakteristieken door het in standhouden van het areaal elzensingels en houtwallen.

Op de volgende wijze geven wij invulling aan dit speerpunt.

Terughoudendheid met rooien elzensingels en houtwallen.

Daar waar het niet nodig is om elzensingels of houtwallen te kappen zullen wij dit ook niet doen.

Compenseren van gekapte elzensingels en houtwallen.

Als het toch nodig is om elzensingels of houtwallen te rooien, zullen wij het gerooide areaal conform de Wet Natuurbescherming compenseren. De compensatie vindt bij voorkeur plaats in de nabijheid van de locatie waar gerooid is.

Doorgaan met periodieke velling.

Voor het onderhoud van de elzensingels houden wij een kapcyclus aan van 30-40 jaar. Voor houtwallen houden wij een kapcyclus van 80 jaar aan. Enerzijds brengt dit variatie in het landschap. Anderzijds bevinden deze landschapselementen zich vooral langs wegen, waar enig volume van deze beplanting wenselijk is.

<u>Bosjes en boomsingels</u>

1. Behoud van de diversiteit in leefmilieus door het in standhouden van het areaal bosjes en boomsingels en deze waar nodig vitaler te maken.

Op de volgende wijze geven wij invulling aan dit speerpunt.

Terughoudendheid met rooien bosjes en boomsingels.

Daar waar het niet nodig is om bosjes of boomsingels te kappen zullen wij dit ook niet doen.

Compenseren van gekapte bosjes en boomsingels.

Als het toch nodig is om bosjes of boomsingels te rooien, zullen wij het gerooide areaal conform de Wet Natuurbescherming compenseren. De compensatie vindt bij voorkeur plaats in de nabijheid van de locatie waar gerooid is.

Vitaler maken van bestaande bosjes en boomsingels.

Wij gaan de bosjes en boomsingels die in beheer en eigendom zijn van ons inventarisaren. Hierbij krijgen wij in beeld welke bosjes en boomsingels ons eigendom zijn en welke eigendom zijn van terreinbeherende organisaties en stichtingen (It Fryske Gea, Staatsbosbeheer, Stichting Op Toutenburg, Wiersma Reitsmastichting). Daarnaast krijgen wij in beeld uit welke boomsoorten het bos bestaat en wat de vitaliteit hiervan is. Op basis daarvan bepalen wij de wenselijkheid tot vitaliseren.

Bij vitaliseren van bosjes en boomsingels kan gedacht worden aan de volgende maatregelen:

- Opnieuw beplanten van bosjes en boomsingels die verloren zijn gegaan als gevolg van de essentaksterfte.
- Een bosrand bestaande uit meerdere soorten struiken aanleggen bij bosjes en boomsingels die uit één of enkele soorten bestaan.
- In bosjes en boomsingels die hoofdzakelijk bestaan uit eik en berk (soorten die gedijen op een zure bodem) rijke strooiselsoorten zoals linde, esdoorn, kers, haagbeuk aanplanten. Dit vraagt wel om een goede afweging tussen het behoud van een bostype Berken-Eikenbos (herkenbaarheid, gaafheid), de herkenbaarheid van de beheersvorm (herkenbaarheid bv hakhoutcultuur) en het verrijken hiervan.

2. Vergroten van ons areaal bos door meer bos en boomsingels aan te leggen.
Op de volgende wijze geven wij invulling aan dit speerpunt.

Meer bosjes en boomsingels aanleggen.
Bossen zijn van groot belang voor de biodiversiteit. Daarnaast leggen ze veel CO2 vast. Het vergroten van het areaal bos is daarom een landelijke ambitie. Provincie Friesland heeft dit vertaald in de Friese Bossenstrategie.

Wij leveren hier ook onze bijdrage aan. Dit door bosjes en boomsingels aan te planten op onrendabele grondposities die vrijkomen uit de pacht en die geen bestemming hebben voor bijvoorbeeld woningbouw, bedrijventerrein, energievoorziening of (vaar)wegen.

Deze locaties hebben nu nog de bestemming Agrarisch-Cultuurgrond. Voor het realiseren van bos moet deze bestemming gewijzigd worden naar de bestemming Bos. Bij een aanvraag Omgevingswet voor het wijzigen van deze bestemming zullen wij een positieve grondhouding hebben.

<u>Hagen</u>
1. Waarborgen van onze landschapskarakteristieken door het in standhouden van de hagen.
Op de volgende wijze geven wij invulling aan dit speerpunt.

Terughoudendheid in het rooien van hagen.
Daar waar het niet nodig is om hagen te rooien zullen wij dit niet doen.

Compenseren van gerooide hagen.
Als het toch nodig is om hagen te rooien zullen wij dit 1 op 1 compenseren. De compensatie vindt bij voorkeur plaats in de nabijheid van de locatie waar gerooid is.

<u>Bermen</u>
1. Vergroten van ons areaal bloemrijke bermen en verminderen van ons areaal storingskruiden (distel, ridderzuring en brandnetel) door onze bermen te maaien en het maaisel af te voeren.

Op de volgende wijze geven wij invulling aan dit speerpunt.

Opstellen van een bermbeheerplan.
Om het vergroten van ons areaal bloemrijke bermen en het verminderen van ons areaal storingskruiden te verminderen doelmatig uit te voeren stellen wij een bermbeheerplan op. Hierbij wordt duidelijk welke bermen geschikt zijn voor ecologisch bermbeheer volgens de principes van kleurkeur (zie afbeelding) en bij welke bermen maaien en afvoeren geen bloemrijke berm of minder storingskruiden opleveren. Dit zijn de niet potentiële bermen.

Vervolgens gaan wij op deze bermen ecologisch bermbeheer toepassen (zoals gefaseerd maaien, hooilandbeheer of sinusmaaien). Bij niet potentiële bermen kunnen wij besluiten om te blijven klepelen.

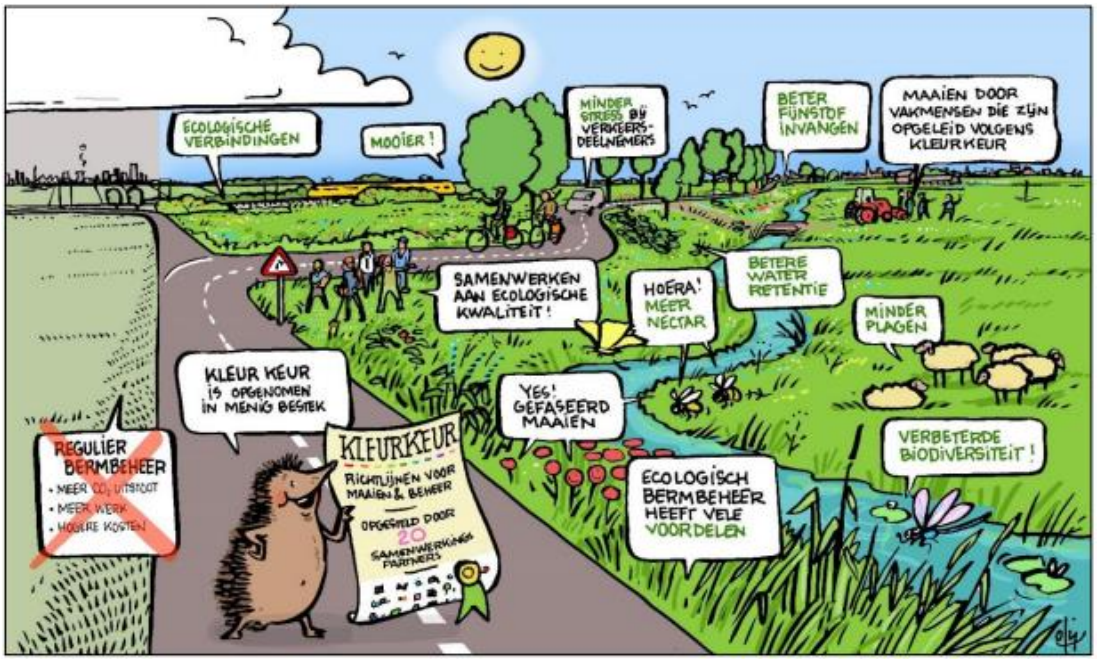

Principes Kleurkeur

Meer maaien en afvoeren, minder klepelen of stoppen met klepelen.
Naast het behoud van ons areaal (potentieel) bloemrijke bermen willen wij dit areaal vergroten. Dit door meer bermen al of niet gefaseerd te maaien en het maaisel af tevoren en het klepelen van bermen drastisch te verminderen of zelfs helemaal te beëindigen.

2. Behoud van de biodiversiteit door het in standhouden van de bloemrijke bermen.
Op de volgende wijze geven wij invulling aan dit speerpunt.

Voortzetten huidige verschralingsbeheer.
Wij gaan door met het maaien en afvoeren van het areaal potentieel bloemrijke bermen. Deze beheersmethode verschraalt de bermen waardoor meer plantensoorten de mogelijkheid krijgen om te groeien en de biomassa afneemt. In een omgeving met overwegend voedselrijke graslanden leveren de schrale bermen een positieve bijdrage aan de

mate van biodiversiteit doordat hier plantensoorten groeien die in voedselrijke omstandigheden niet voorkomen.

3. Het beheersen van invasieve exoten (Japanse duizendknoop en reuzenberenklauw) door te voorkomen dat er nieuwe locaties bijkomen en bestaande haarden te beheersen.
Op de volgende wijze geven wij invulling aan dit speerpunt.

Voorkomen dat er nieuwe locaties bijkomen.
Wij gaan actief zoeken naar locaties met Japanse duizendknoop, reuzenberenklauw en reuzenbalsemien. Daarbij maken wij ook gebruik van meldingen van onze inwoners. Op deze locaties gaan bij de Japanse duizendknoop en reuzenberenklauw uitgraven en afvoeren. Reuzenbalsemien maaien wij voor de bloei af (dit is een éénjarige plant). Deze locaties blijven wij 2 jaar monitoren op nieuwe exemplaren. Andere planten van de Unielijst zullen wij in de eerste instantie verwijderen. Als dit niet mogelijk is gaan wij over tot beheersing van deze planten.

Beheersen van bestaande haarden.
Bestaande haarden van Japanse duizendknoop en reuzenberenklauw. Zijn dermate groot dat het verwijderen nagenoeg onmogelijk is of zeer duur is. Daarom kiezen wij voor het beheersen van deze haarden. Bij Japanse duizendknoop wordt dit gedaan door ze meerdere keren per jaar te behandelen met heet water of elektriciteit. Bij de reuzenberenklauw richten wij ons op het afmaaien van de bloemschermen voordat zij in het zaad schieten.

<u>Sloten</u>
1. Waarborgen functioneren van de sloten door ze te laten voldoen aan de eisen van het waterschap.
Op de volgende wijze geven wij invulling aan dit speerpunt.

Hekkelen en uitdiepen.
De watergangen laten wij jaarlijks hekkelen. Hiermee worden de waterplanten verwijderd. Het uitdiepen van de watergang voeren wij uit op aanwijzing van het Wetterskip Fryslân.

2. De biodiversiteit van de sloten verhogen zodat de beter kunnen dienen als ecologische verbinding.
Op de volgende wijze geven wij invulling aan dit speerpunt.

Inventariseren sloten die geschikt zijn voor ecologisch slootschonen zodat dit onderhoud op 50% van deze sloten toegepast kan worden.
Wij inventariseren de sloten die geschikt zijn voor ecologisch slootschoten. Dit zijn sloten met een waterlijn breder dan 2,50m. Dit omdat Wetterskip Fryslan voorschrijft dat bij de schouw 2,50 m op de waterlijn vrij moet zijn van begroeiing. Op basis van de resultaten van deze inventarisatie maken wij een selectie van sloten die wij op een ecologische wijze gaan schonen. De eigenaar van het aanliggende perceel informeren wij hierover.

De ecologische waarde van de slootoevers verhogen door pleksgewijs delen van de droge oever 1 keer in de 2 jaar te maaien (een jaar te laten overstaan).
De meeste sloten die wij beheren zijn schouwsloten die te smal zijn voor ecologisch slootschonen. Wetterskip Fryslân schrijft immers voor dat bij de schouw 2,50 m op de waterlijn vrij moet zijn van begroeiing. Daarom benutten wij de mogelijkheden van de droge oever. Pleksgewijs laten wij een gedeelte van de droge oever een winter overstaan. De hoge vegetatie biedt schuil- en nestmogelijkheden voor insecten en vogels. De plekken waar een gedeelte van de droge oever overstaat zullen jaarlijks wisselen.

3. Het beheersen van invasieve exoten (Europese Unielijst) door te voorkomen dat er nieuwe locaties bijkomen en bestaande haarden te beheersen.

Voorkomen dat er nieuwe locaties bijkomen.
Afgezien van het algemeen voorkomen van de smalle waterpest. Zijn er geen locaties bekend met andere invasieve exoten in onze sloten en waterpartijen. Bij het uitvoeren van de onderhoudswerkzaamheden letten wij op de aanwezigheid van nieuwe locaties met nieuwe soorten invasieve exoten (Zie bijlage 13). Als wij deze aantreffen zullen de maatregelen gericht zijn op het verwijderen.

Beheersen van bestaande haarden.
Smalle waterpest is in 1941 voor het eerst in Nederland aangetroffen. Inmiddels is het een zeer algemene soort in de Nederlandse wateren. Doordat het een zeer snelle groeier is die andere soorten verdringt, een negatief effect heeft op de waterkwaliteit en de doorstroming van de watergangen kan belemmeren is hij op de Unielijst geplaatst. Wij beheersen deze soort door het jaarlijks te verwijderen bij het schonen van de sloten en waterpartijen.

<u>Graspaden</u>
1. Waarborgen van goed functionerende graspaden door te zorgen voor een goede begaanbaarheid voor de paardensport en wandelaars.
Op de volgende wijze geven wij invulling aan dit speerpunt.

Maaien en begaanbaar houden.
De paden zullen wij regelmatig maaien. Daarnaast zal bij de ruitermenpaden, al of niet in de vorm van zelfbeheer, door de paardensportverenigingen de sporen en de gaten worden gedicht.

Bijlage 11: Speerpunten beleid park De Klinze

1. Het versterken van de positie van het park in zijn omgeving door een balans te vinden tussen de belevingswaarden en het park beter te verbinden met het netwerk van wandel- en fietspaden.
Op de volgende wijze geven wij invulling aan dit speerpunt.

Uitwerking van het park als erfgoedbiotoop in kader van pilotproject parklandschappen.
Het betreft een pilot van het Fries Erfgoed Collectief in samenwerking met Stichting Cultuur en Landschap Trynwâlden. Naast het positioneren van de parken (de parken in de Trynwâlden) in de recreatieve sector, wordt dit park ook uitgewerkt als erfgoedbiotoop. Hierbij wordt het natuurlijke ecosysteem van het park en de samenhang daarvan in het landschap (groen en water) vertaald in een erfgoedbiotoop. Op basis hiervan kan de ruimtelijke structuur geborgd worden. Daarnaast vormt het de basis voor de ruimtelijke agenda en een toekomstbestendige uitvoeringsstrategie die aansluit bij de omgevingskwaliteit, de kenmerken en de identiteit van de Trynwâlden. Het gaat daarbij om het benoemen van erfgoedbiotopen als onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland en de Natura2000 gebieden.

Analyseren knelpunten recreatief gebruik en privacy eigenaar pand.
Het park wordt op verschillende manieren recreatief gebruikt. Ook op manieren die schade kunnen toebrengen aan het park. Om dit te voorkomen willen wij een analyse uitvoeren waar bepaald recreatief gebruik (bijvoorbeeld: mountainbiken en paardensport) schadelijk is voor de monumentale waarden in het park. Vervolgens willen wij bezoekers erop attenderen welk recreatief gebruik waar is toegestaan.

Verder moet er een balans gevonden worden tussen de publieke functie van het park en de privacy van de eigenaar van het pand.

Het bovenstaande willen wij uitvoeren door middel van afstemming tussen de gemeente, de eigenaar van het pand en Stichting Cultuur en Landschap Trynwâlden.

Uitbreiding van het park aan de oostzijde van de ijsvijver en padenstructuur verbinden met Hjelburd.
Wij hebben de wens om het park uit te breiden aan de oostzijde van de ijsvijver (vijver noordoostzijde pand De Klinze). Zie ook speerpunt 4. Dit biedt de mogelijkheid om de padenstructuur van het park te verbinden met het Hjelburd. Hierdoor kan er een wandelroute over het park gerealiseerd worden.

2. Het beter waarborgen van het beheer door het maken van een beheersplan.
Op de volgende wijze geven wij invulling aan dit speerpunt.

Het maken van een beheerplan voor het park.
Om het park gestructureerd en doelgericht te kunnen blijven onderhouden is het maken van een beheerplan wenselijk. Daarin wordt geanalyseerd wat de essentie van het ontwerp van

het park is. Op basis van de resultaten kunnen prioriteiten worden gesteld in het onderhoud en de besteding van de middelen daaraan. Daarnaast kunnen wij op zoek naar meer subsidies en regelingen om bij te dragen aan de onderhoudskosten. Het streven is om het onderhoud van het park op een zo'n hoog mogelijk niveau te krijgen.

3. Het versterken van de stinzenflora door het inventariseren van de aanwezige stinzenflora en het aanplanten van nieuwe stinzenflora.
Op de volgende wijze geven wij invulling aan dit speerpunt.

Inventariseren van de aanwezige stinzenflora.
In het park staat al een aanzienlijke hoeveelheid stinzenflora. Toch is er in de loop van de jaren een deel van verdwenen. Dit willen wij aanvullen. Om dat op de lege plekken te doen en om te kunnen overwegen om het aantal soorten stinzenplanten te vergroten is het nodig om eerst te inventariseren wat er al staat.

Aanplanten van nieuwe stinzenflora.
Op basis van de resultaten van de inventarisatie gaan wij nieuwe stinzenflora aanplanten.

4. Het vergroten van het park door het pad bij de ijsvijver door te trekken en het park daar uit te breiden.
Op de volgende wijze geven wij invulling aan dit speerpunt.

Uitbreiding van het park aan de oostzijde van de ijsvijver en het pad hieromheen doortrekken.
Wij hebben de wens om het park uit te breiden aan de oostzijde van de ijsvijver (vijver noordoostzijde pand De Klinze). Zie ook speerpunt 1. Hierbij willen wij de oppervlakte van het park vergroten in combinatie met grondruil met de eigenaar van het pand. Deze ruil dient om eigendomssituaties rondom de panden logischer en in het veld herkenbaarder te maken. Deze is nu versnipperd. Daarnaast is door de oppervlakte van de uitbreiding de inzet van een tuin- en landschapsarchitect verdedigbaar. Daarmee wordt tegemoetgekomen aan de wens van het dorpsbelang van Aldtsjerk. Bij deze uitbreiding zal het pad rond de ijsvijver worden doorgetrokken. Tegelijkertijd zal het pad aan de oostzijde van de tuinmanswoning worden opgeheven. Dit om de eigenaar van het pand meer privacy te geven.

Bijlage 12: Kaders verkoop openbaar groen

Op zijn tijd krijgen wij verzoeken van bewoners om openbaar groen aan hen te verkopen. Om deze verzoeken goed af te wegen stellen wij hiervoor kaders.

Het openbaar groen heeft de functie om de woonomgeving leefbaar te houden. Dit door ruimte te creëren tussen de particuliere percelen en plek te bieden voor functies van gemeenschappelijk belang. Specifiek voor openbaar groen zijn deze functies: aankleding, ruimte voor recreatief gebruik, ruimte voor onderhoudswerkzaamheden, waterberging en -infiltratie en ruimte voor natuurlijke begroeiing om de biodiversiteit op peil te houden.

Om de ruimte tussen de particuliere percelen en om de bovengenoemde functies te behouden zijn wij zeer terughoudend in de verkoop van het openbaar groen. In nieuwe plannen worden bij het ontwerp van het plan bewust afwegingen gemaakt over de inrichting van het openbaargroen en de vormgeving van bouwkavels. Daarom ontstaat er in principe geen te verkopen openbaar groen maar word doelbewust openbaar groen gecreëerd.

Wij verkopen alleen openbaar groen als het betreffende groen niet van openbaar belang is en wij het omliggende groen nog kunnen onderhouden. Zo is onder andere in de volgende gevallen is verkoop van openbaar groen niet mogelijk:

- Als dit een nadelige invloed heeft op de ruimte tussen de particuliere percelen.
- Als dit een nadelige invloed heeft op de hierboven genoemde functies van het openbaar groen.
- Als daardoor rafelige perceelsgrenzen of versnippering ontstaat (straatbeeld).
- Als het groen tussen speelterreinen en tuinen ligt (voorkomen overlast).
- Als het groen langs openbare paden tussen tuinen ligt (steegvorming voorkomen en behouden stedenbouwkundige kwaliteit).
- Als het groen grenst aan groen met een ecologische functie (bufferwerking).
- Als er bomen in staan.
- Als het groen bijdraagt aan de verkeersveiligheid (garanderen van overzicht).
- Als het groen grenst aan huurwoningen en verhuurder wil niet wil kopen.
- Als er lantaarnpalen in staan (wij willen geen lantaarnpalen in tuinen toestaan).
- Als er een riool of kolkaansluitingen in ligt (wij willen geen riolen en kolkaansluitingen in tuinen toestaan).
- Als er kabels en leidingen in het betreffende groen liggen kunnen wij alsnog besluiten om niet tot verkoop over te gaan. Als wij al bereid zijn om tot verkoop over te gaan kan dat alleen met vestiging van zakelijk recht voor de eigenaar van de kabels en leidingen.
- Het behoud van beschikbaarheid van ruimte voor nutsvoorzieningen. (bijvoorbeeld het verzwaren van het elektriciteitsnetwerk en de bijbehorende trafo's).

De bovengenoemde lijst is niet uitputtend. Er kunnen ook andere redenen zijn waarom het betreffende openbaar groen van openbaar belang is.

Bij de beoordeling van een verzoek om openbaar groen te kopen, wordt ook gekeken naar ander beleid zoals de Nota Grondbeleid. De gemeente kan op basis van ander beleid een verzoek ook afwijzen om een reden die niet is genoemd in het Groenbeleidsplan.

Bijlage 13: Overzicht Unielijstsoorten in onze gemeente 2025

Overzicht Unielijstsoorten in onze gemeente (2024)	
(OG=openbaar groen)	
Japanse duizendknoop	Voorkomend
Afgaanse duizendknoop	Niet voorkomend, wel mogelijk
Boomwurger	Niet voorkomend, wel mogelijk
Hemelboom	Niet voorkomend, niet aanplanten
Reuzenbalsemien	Voorkomend
Reuzenberenklauw	Voorkomend
Grote vlotvaren	Niet voorkomend, wel mogelijk
Grote waternavel	Mogelijk voorkomend, niet aangetroffen in O.G. (openbaar groen)
Kleine watertheunisbloem	Niet voorkomend, wel mogelijk
Moeraslantaarn	Niet voorkomend, wel mogelijk
Ongelijkbladig vederkruid	Voorkomend, niet aangetroffen in O.G.
Parelvederkruid	Niet voorkomend, wel mogelijk
Smalle waterpest	Algemeen voorkomend
Verspreidbladige waterpest	Niet voorkomend, wel mogelijk
Waterteunisbloem	Niet voorkomend, wel mogelijk
Waterwaaier	Voorkomend, niet aangetroffen in O.G.

Bijlage 14: Resultaten enquête Denk Mee: Wat vind jij van het openbaar groen.

Deelnemers

Aantal deelnemers: 116 inwoners.

Woonplaats	Aantal van Woonplaats
	7
Aldtsjerk	3
Burgum	32
Eastermar	2
Garyp	6
Gytsjerk	17
Hurdegaryp	17
Jistrum	1
Mûnein	3
Noardburgum	7
Oentsjerk	11
Ryptsjerk	1
Sumar	5
Suwâld	2
Tytsjerk	2

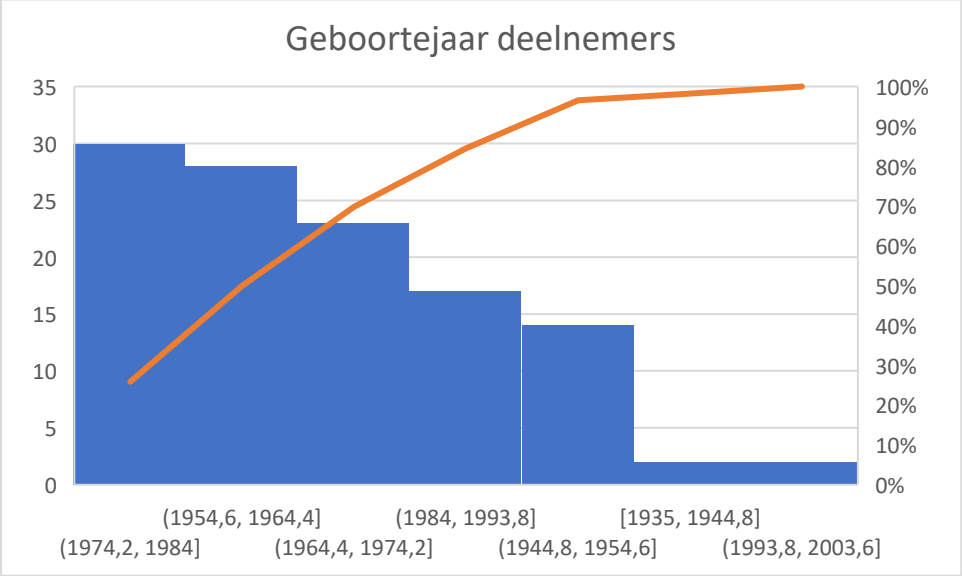

Samenvatting resultaten enquête

De inwoners gebruiken het openbaar groen veel. De meesten dagelijks. Dit om te bewegen (wandelen, hardlopen of fietsen), de kinderen er te laten spelen, de hond uit te laten en om het groen en de natuur te beleven. Men vindt het vooral belangrijk dat de kinderen in het openbaar groen kunnen spelen. De meeste inwoners vinden dat er voldoende openbaar groen in hun omgeving is.

Wel zouden de inwoners meer bloemen en kleurrijke beplanting in het openbaar groen willen hebben. Ze zien nu nog te weinig variatie in het openbaar groen en te weinig bloeiende planten. Ook zouden de inwoners meer wandel- en fietsroutes in het openbaar groen willen hebben. Dit verruimt de mogelijkheden om te bewegen. Tot slot wil een deel van de inwoners meer natuurlijk groen en meer bos.

Over het onderhoud van het openbaar groen zijn de meeste inwoners ontevreden. Met name over het maaien van de grasvelden, het schoffelen van de heestervakken en het snoeien van de heestervakken en bomen. Hoewel dit het onderhoud van verharding betreft, zijn veel inwoners ook ontevreden over de hoeveelheid onkruid dat erop groeit. Tot slot vragen de inwoners aandacht voor het drooghouden van de speelterreinen en het beheersen van de Jacobskruiskruid.

Er is weinig animo bij de inwoners om mee te helpen met het onderhoud van het openbaar groen. Sommige inwoners onderhouden al het openbaar groen dat tegen hun perceel aanligt. Een ander deel vindt dat het onderhoud van het openbaar groen een taak van de gemeente is. Een deel van de inwoners wil wel meehelpen met kortdurende initiatieven zoals bloembollen planten of wilde bloemenmengsel zaaien.

Enquête
Hieronder is de uitslag van de enquête weergegeven. Aanvullende reacties met dezelfde inhoud zijn samengevoegd. In dat geval wordt dat ook aangegeven.

1. Hoe maak jij gebruik van het openbaar groen?

116/116 - Meerkeuze - kies er veel - vereist

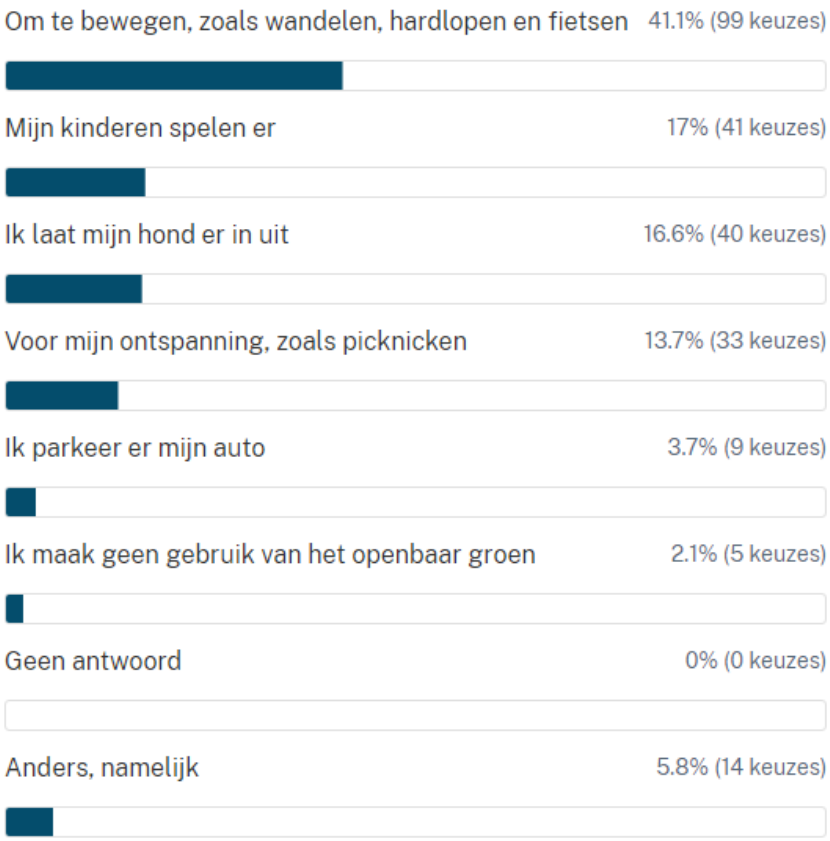

Andere reacties op 'Hoe maak jij gebruik van het openbaar groen?'.

- Dat het er gewoon is!
- Een groene omgeving draagt bij aan gezondheid in het algemeen.
- Geniet van de variatie indien aanwezig.
- Genieten van de kruiden en de bloemen, de insecten, vogels, vlinders en bijen die het groen nodig hebben als biotoop. Vooral in de bermen is nog veel te winnen door verschraling.
- Help mee mijn eigen groenstrook schoon te houden en te onderhouden.
- Kijkgroen.
- Om ernaar te kijken: dit geeft rust en dus ontspanning.
- Paardrijden (samengevoegd).
- Saamhorigheid in de straat en voorheen ook genieten van het groen voor ons huis.
- Tennis en kids kamperen er.
- Wandelen.
- Te kijken naar flora en fauna.
- Voor mijn welbevinden.

2. Hoe vaak maak jij gebruik van het openbaar groen in jouw buurt?

116/116 - Meerkeuze - kies er één - vereist

Dagelijks	75.9% (88 keuzes)
Wekelijks	20.7% (24 keuzes)
Nooit	2.6% (3 keuzes)
Maandelijks	0.9% (1 keuze)
Zelden	0% (0 keuzes)
Geen antwoord	0% (0 keuzes)

3. Vind jij dat er genoeg openbaar groen is in jouw omgeving?

116/116 - Meerkeuze - kies er één - vereist

Genoeg groen	59.5% (69 keuzes)
Te weinig groen	22.4% (26 keuzes)
Meer dan genoeg groen	16.4% (19 keuzes)
Veel te weinig groen	1.7% (2 keuzes)
Geen antwoord	0% (0 keuzes)

4. Wat zou je graag meer zien in het openbaar groen?

116/116 - Meerkeuze - kies er veel - vereist

Bloementuinen en kleurrijke beplanting	33.3% (79 keuzes)
Wandel- en fietsroutes	23.6% (56 keuzes)
Natuurlijk groen	23.2% (55 keuzes)
Meer bos	13.9% (33 keuzes)
Waterpartijen (vijvers, fonteinen)	5.9% (14 keuzes)
Geen antwoord	0% (0 keuzes)

5. Waar ben jij tevreden over?

116/116 - Meerkeuze - kies er veel - vereist

Andere reacties op 'Waar ben jij tevreden over?'.

- Ben niet tevreden (samengevoegd)
- Fiets- en wandelpaden.
- Geen van bovenstaande, te strak, te veel gemaaid, te weinig biodiversiteit.
- Niet tevreden. Sinds de policy van de gemeente om het opnieuw aan te leggen zoals het nu is, is het netjes gezegd er enorm op achteruit gegaan.
- Op sommige wegen en lanen mooie bomen en natuurlijke bloemen.
- Speeltuinen zijn niet bespeelbaar door het hoge gras , er mag sowieso wel vaker gemaaid worden.

6. Wat is voor verbetering vatbaar?

116/116 - Meerkeuze - kies er veel - vereist

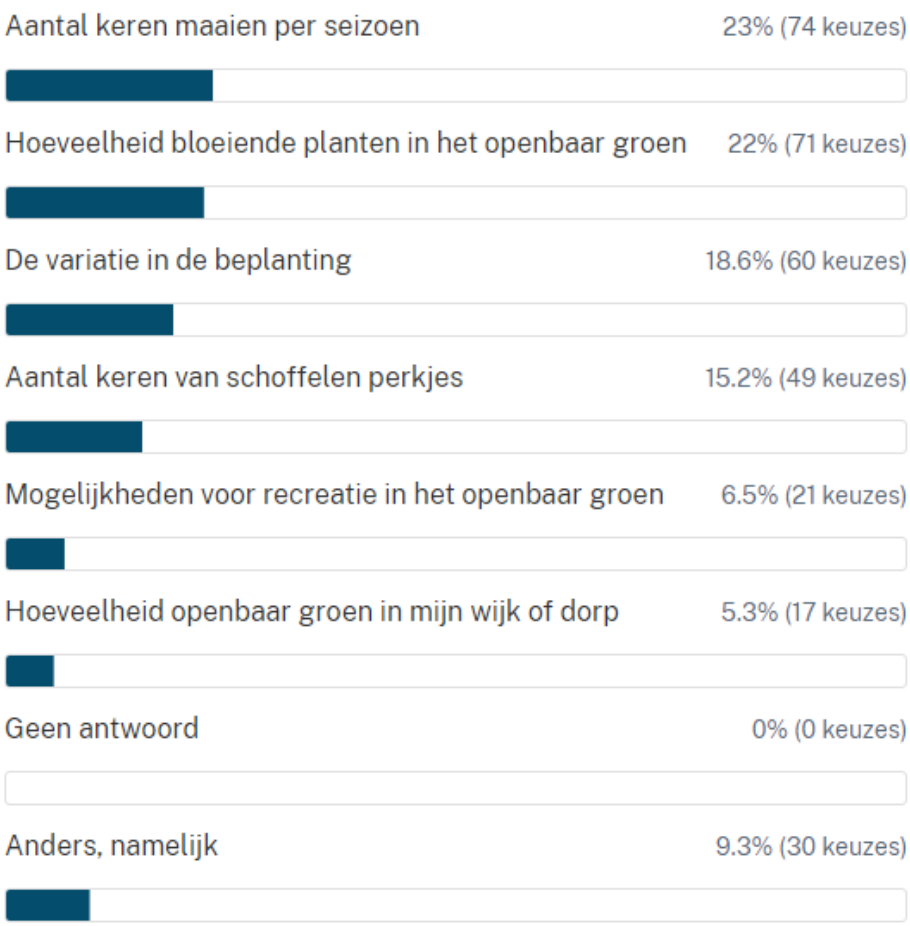

Andere reacties op 'Wat is voor verbetering vatbaar?'.

- Aantal bomen. Er worden bomen gekapt, maar niet terug geplant.
- Bestrijding/verspreiding giftige planten. Minder bebouwing, meer groen.
- Bomen worden niet gesnoeid of bijgehouden. Takken groeien wel tot 7 meter over de erfgrens van woningeigenaren. Er groeien bijna struiken aan de stammen, zoveel takken groeien er wat niet bijgehouden wordt. Het maaien van het gras lijkt nergens naar. De frequentie is te weinig, gras daarvoor te lang om te maaien. Hele gedeeltes worden niet eens gedaan.
- De openbare parkeerplaatsen met grastegels ipv klinkers. Maaien rondom de weg of wegmarkeringen, niet teveel in de bermen maaien. Geen hoogstambomen dicht bij trottoir planten, het trottoir gaat door de boomwortels helemaal kapot en is daardoor onveilig.
- De rotondes kunnen nog mooiere, kleurrijkere visiteplaatjes worden voor Burgum.
- Door eerst vaker te maaien en afvoeren maaisel treedt verschraling op. Daarna kan je minder maaien en bloemen laten staan zolang het kan.
- Het grasveld voor de deur is nu ingezet als een soort afwatering. Het is er veels te nat dat de kinderen er niet meer in kunnen spelen.

- Het onnodig verspreiden van Sint Jacobs Kruiskruid in bermmengsels. Er zijn veel dier vriendelijkere opties die de biodiversiteit ten goede komen.
- Laat het grasveld tussen de woningen gewoon gras en maai het zoals het hoort. Verder zou een picknicktafel of bankje super zijn. Kun je de spelende kinderen in de gaten houden en praatje houden met de buren wat de verbinding positief beïnvloed.
- Meer afvalbakken.
- Meer natuurlijk groen, meer (wandel)bos, voedselbos, pluktuin.
- Minder maaien zodat er meer bloemrijk grasveld ontstaat.
- Moet veel beter onderhouden worden voetpad is hier haast bospad je breekt je benen er nog over.
- Nu gras te weinig keren gemaaid! Tevens veel te veel onkruid waar niets mee gedaan wordt door de Gemeente.
- Ook het onderhoud van voetpaden. Wij lopen met rollator en hond en rondje om de scholen Arke en Partour. Er zijn op plekken maar 3 of 4 tegels om gezellig achter elkaar te lopen!!
- Rommelige vlinderstroken opheffen.
- Snoeien en rondom bomen netjes houden.
- Snoeien van bomen.
- Snoeien van de bomen en struiken.
- Sommige groenstroken mogen best gebruikt worden als parkeerplaatsen zijn op sommige plaatsen best mogelijk.
- Stoeptegels zitten vol onkruid, liggen scheef. Daar mag ook onkruid worden gewied.
- Vaker maaien en mooi en netjes houden van het dorp (Burgum).
- Veel achterstallig onderhoud, ook slordig snoei- en maaiwerk. Veel dood hout en achterstallig onderhoud bomen waardoor zieke bomen. Tevens veel overlast van struik- en boomwortels welke de bestrating vernielen.
- Zorg voor betere afwatering zodat het in het ooit zo'n mooi stukje groen ook de kinderen weer veilig kunnen spelen.
- Activiteiten in het groen, bijv. gezamenlijke wandelingen, speurtochten, kabouterpad. En misschien ook wat meer informatie over het groen: ik weet niet of er veel variatie in beplanting is, als dat er is, misschien goed om het aan te geven met bordjes oid? En voortaan elk jaar meedoen aan Skjin Wetter?
- Beter onderhoud.
- Ik ben tevreden.
- Netjes achterlaten van het groen, kantjes maaien etc. Er komt een soort trekkertje die buldert over het gras, vergeet de helft, ragt zijkanten aan gort en laat alles liggen. Daarnaast liggen hier in de wijk nog klinkers op de kop (is de kruising bij de Bodaanstraat naar de nieuwbouw), dat is tevens overwoekert.
- Snoeien van aangrenzende groenstroken. Dit gebeurt nu niet alleen te weinig maar ook onvoldoende goed.
- Voetpaden vrij van gras 2van de 6 tegels begroeid en heggen die over de helft van de voet paden hangen.

7. Hoe vind jij dat het openbaar groen eruit ziet?

116/116 - Meerkeuze - kies er één - vereist

Slecht	30.2% (35 keuzes)
Voldoende	26.7% (31 keuzes)
Zeer slecht	22.4% (26 keuzes)
Goed	19.8% (23 keuzes)
Zeer goed	0.9% (1 keuze)
Geen antwoord	0% (0 keuzes)

8. Wat vind jij van het onderhoud van het openbaar groen?

116/116 - Meerkeuze - kies er één - vereist

Slecht	36.2% (42 keuzes)
Zeer slecht	25% (29 keuzes)
Voldoende	23.3% (27 keuzes)
Goed	13.8% (16 keuzes)
Zeer goed	1.7% (2 keuzes)
Geen antwoord	0% (0 keuzes)

9. Ben je bereid om mee te helpen met het onderhoud van de openbare groenvoorzieningen en hoe vaak dan?

116/116 - Meerkeuze - kies er één - vereist

Misschien, afhankelijk van de taak	43.1% (50 keuzes)
Nee, daar heb ik geen tijd voor	27.6% (32 keuzes)
Nee, daar heb ik geen interesse in	13.8% (16 keuzes)
Ja, regelmatig	7.8% (9 keuzes)
Ja, af en toe	7.8% (9 keuzes)
Geen antwoord	0% (0 keuzes)

10. Ik wil wel meehelpen aan het onderhoud van openbaar groen, zoals:

63/116 - Meerkeuze - kies er één - optioneel

Geen antwoord	45.7% (53 keuzes)
Meehelpen met groenacties, zoals bloembollen planten en zaaien van wilde bloemen	14.7% (17 keuzes)
Meehelpen met opruimacties	8.6% (10 keuzes)
Onderhouden van een vlinderberm	6% (7 keuzes)
Aanleggen en onderhouden van bloembakken en groenperken	1.7% (2 keuzes)
Meehelpen met onderhoud van bloemrijk gras	1.7% (2 keuzes)
Overig	21.6% (25 keuzes)

Andere reacties op 'Ik wil wel meehelpen aan het onderhoud van het openbaar groen, zoals:'.

- Aantal jaren geleden al aangegeven dat onze speeltuin (buurtvereniging Ommedobbe) en in onze buurt waardeloos gemaaid wordt. We mochten als buurt niet zelf maaien dus raar dat er nu wel hulp gevraagd wordt. Buurtkinderen en de scholen die er komen kunnen er niet lekker spelen vanwege het hoge gras en het slechte maaien. Daarbij lijkt onze wijk steeds meer een achterbuurt met dat hoge gras.
- Als het grasveld weer normaal grasveld is.
- Ben op leeftijd dus geen interesse (samengevoegd).
- De groenstrook bij de woning maaien.
- Een buurtboomspiegel met bloemen mengsel vullen, goed en leuk voor de buurt en dan hoef je niet te schoffelen.
- Het beginnen van het promoten je eigen stoep gemeentelijke oprit en klinkerstraat onkruid vrij te maken. Wellicht een soort groene straat burendag.
- Het verwijderen van Sint Jacobs Kruiskruid, wil ik best bij helpen. Gelieve deze plant zsm in de kiem smoren.
- Ieder hoort verantwoordelijkheid te nemen voor zijn eigen. Jullie grond dus jullie verantwoordelijkheid. We betalen genoeg belasting en jullie komen mij ook niet helpen.
- Ik onderhoud de stoep en groenperk in mijn woonomgeving.
- Ik zou graag mee willen denken aan creatieve oplossingen in het openbare groen.
- In het buitengebied maaien we zelf de berm al.
- In je eigen straat meehelpen.
- Lokale natuurgebied ondersteunen.
- Maai nu wekelijks onze groenstrook naast de woning.
- Meerdere van bovenstaande.
- Meitinke. Bygelyks alle tichte strjitbedekking fan de iepenbiere parkeerplakken ferfange troch wetter troch littende stjienen. (In soarte fan tegelwippe troch de gemeente).
- Nee, dat is een taak van de gemeente.
- Om je erf heen onderhouden.
- Onderhoudt mijn stuk langs onze woning al.
- In deel van mijn straat is geen openbaar groen, maar wel grote tuin en groentetuin. Daar heb ik vanwege gezondheid handen vol aan.
- Voor huis/trottoir bijhouden.

gemeente | tytsjerksteradiel